

Fyrirlestrar Minningarsjóðs Ásu Guðmundsdóttur Wright
The Ása G. Wright Memorial Lectures

10

Nordisk Etnologi og Bryllup på Færøerne

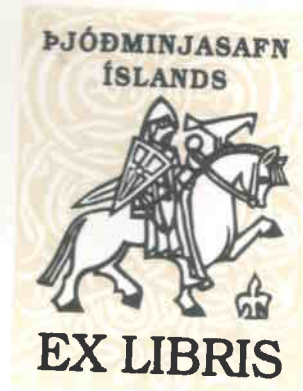
To forelæsninger af Jóan Pauli Joensen

080
Fyr

Fyrirlestrar Minningarsjóðs Ásu Guðmundsdóttur Wright
The Ása G. Wright Memorial Lectures

Nordisk Etnologi og Bryllup på Færøerne

Jóan Pauli Joensen

Minningarsjóður Ásu G. Wright
Þjóðminjasafn Íslands
Reykjavík 2004

Fyrirlestrar Minningarsjóðs Ásu Guðmundsdóttur Wright
The Ása G. Wright Memorial Lectures

Indhold

Forord	5
Nordisk etnologi – set fra Færøerne	7
Litteratur	26
Glimt fra Bryllup på Færøerne	29
Litteratur	47

Á bakhlið kápu er W, tekið eftir upphafsstöfum í ættarnafni frú Ásu og manns hennar, eins og stafurinn er á samovar, sem hún gaf Þjóðminjasafni Íslands.

© 2004 Þjóðminjasafn Íslands, Minningarsjóður Ásu G. Wright og höfundur.

Öll réttindi áskilin

Ljósmynd á forsiðu/Bild på forside: Brúður og brúðgumi í færeyskum hátíðabúningi.

Úr einkasafni/Brud og brudgom i færøske klæder. Nólsoy 1999. Privat.

Útlitshönnun og umbrot: Fiton ehf.

Útgáfustjóri: Gyða Gunnarsdóttir

Prentun: Svansprent

ISBN 9979-9507-6-5

ISSN 1670-4942

Formáli – Forord

Í tilefni af sjötugsafmæli Árna Björnssonar þjóðháttufræðings þann 16.janúar árið 2002 bauð Minningarsjóður Ásu Guðmundsdóttur Wright færøyska þjóðháttufræðingnum Jóan Pauli Jóensen hingað til lands í fyrirlestrarferð. Jóan Pauli hélt tvo fyrirlestra, sem nú birtast hér á prenti. Á Árnámessu, málþingi í Þjóðarbókhöðu um stöðu þjóðháttufræða á Íslandi, talaði hann um þróun þjóðháttufræða á Norðurlöndum séð frá Færeyjum og þann 28. janúar hélt hann fyrirlestur á vegum Minningarsjóðsins og Háskóla Íslands í Odda um brúðkaupssiði í Færeyjum.

Dr. Jóan Pauli Joensen, er fæddur árið 1945 í Sørvágur í Færeyjum. Hann hefur verið prófessor í þjóðháttufræði við Fróðskaparsetrið í Þórshöfn frá 1989 fyrir utan tvö ár sem hann var prófessor í sama fagi við háskólann í Bergen. Jóan Pauli var jafnframt rektor Fróðskaparsetursins í 7 ár á síðasta tug 20.aldar. Hann hefur skrifað fjölda bóka og greina um þjóðháttufræði og menningarsögu. Jóan Pauli hefur m.a. verið formaður Rannsóknarráðs Færeyja og í stjórn Nordisk Forskningspolitisk Råd, Programkommite for Nordatlantisk Forskning og Nordisk Forskningsakademi (NorFa).

Jóan Pauli Joensen er født 1945 i bygden Sørvágur, Færøerne. Han er uddannet i etnografi, etnologi og historie ved Århus Universitet og Lunds Universitet og dr.phil. fra Århus Universitet, 1987. Han har bl.a. arbejdet som museumsinspektør på Føroya Fornminnissavn, som professor i etnologi og kulturhistorie samt rektor ved Fróðskaparsetur Føroya og professor i etnologi ved Universitetet i Bergen.

Han har været medlem af flere råd og udvalg bl.a. Nordisk Forskningspolitisk Råd, Programkommite for Nordatlantisk Forskning, Forskningsstyrelsen, København, Styret for NorFa, Nordisk Forskningsakademi, Oslo, formand for Færøernes Forskningsråd, medlem og formand for den færøske grundlovskommission.

Jóan Pauli har skrevet flere bøger og artikler om færøsk etnologi, folkloristik, kulturhistorie og historie.

Nordisk etnologi – set fra Færøerne

Fremvæksten af etnologi og folkemindevidenskab

I sidste halvdel af det 19. århundrede opstod der stor interesse for folkekultur – en kultur som blev anset for at være bedst repræsenteret i bøndernes brede lag. Det var først lidt efter lidt, at man også begyndte at interessere sig for andre samfundsgrupper, senere også sociale klasser. Fagligt blev interessen delt op i åndelig folkekultur: eventyr, sagn, skikke, folkelig mytologi og andre folkekulturelle genrer. Alle disse beretninger fra folkets mund blev samlet ind og arkiveret. En del af denne folkelige åndelige kultur blev udgivet i form af eventyrsamlinger, sagnsamlinger, ordsprogssamlinger m.m. Det blev givet tilbage til folket som en del af dets egen litteratur.¹

Man begyndte snart også systematisk at samle genstande og bevare gamle bygninger. Det førte i de store lande til etablering af folkemindearkiver, folkemuseer, samt frilandsmuseer, hvor man genrejste et repræsentativt udsnit af gamle huse i særlige parker og naturområder, hvor folk kunne komme for at se, hvordan man levede før i tiden. Det var på samme tid at man også havde de store verdensudstillinger.² Man ville knytte sine rødder både på tværs i tiden og tilbage i tiden på en måde, der omfattede hele nationen. Man havde fået en identitet udover den lokale. Man ville etablere en kontinuitet i identiteten der var større end den, som man havde på

¹ Det findes litteratur om den ældre del af faghistorien mange steder. f. eks. Pio 1971, Svenson 1969, Bringéus 1986.

² Stoklund 1999.

slægtsniveau. Det var *folkets* identitet og de folkekulturelle udtryk, som man ville dokumentere og bevare. Man ville kende sig selv, som det står på portalen til Nordiska Museet i Stockholm.

Det, der startede som et dokumentations- og indsamlingsarbejde, blev også snart til en særlig videnskab, der fik sin plads blandt andre humanistiske fag på universiteterne. Navnene på disse fag kunne i begyndelsen være forskellige: folkemindevidenskab, folkekultur, folkelivsforskning eller hvad de kom til at hedde i de forskellige lande. Man kunne nu tage universitetseksamen i disse folkekulturelle fag. Dette var en meget vigtig faglig implementering.

Denne interesse for folkekulturen fik også betydning for små nationer eller folk i udkanten af Europa. Her skal jeg kun omtale forholdene på Færøerne, men det er mit indtryk at man på Island har haft et så kraftigt kulturelt udtryk i sagalitteraturen, at den kom til at skygge for så meget andet. Det er en genre i verdenslitteraturen, som har gjort Island berømt over hele verden.

Sagaer havde man ikke på Færøerne, til gengæld havde man bevaret den middelalderlige *kædedans* intakt sammen med en mængde kvad og viser, der er blevet overleveret, opskrevet og bevaret. Kvadene – balladerne – er sammen med den *færøske* dans meget vigtige elementer i den færøske identitetskonstruktion og symbol på færøsk identitet. For de samme tendenser, som opstod i Norden og Europa kom også til udtryk på Færøerne.³

Udenlandske forskere begyndte at interessere sig for det, der var specielt eller specifikt ved folkekulturen på Færøerne. Det samme var tilfældet med færøske forskere, som der ikke var ret mange af. Hele kvadtraditionen blev efter initiativ fra danske folkemindeforskere dokumenteret og udgivet i det store værk CCF. Færingen Dr. Jakob Jakobsen fik indsamlet en hel del færøske sagn og eventyr. En del blev også samlet af V.U. Hammershaimb, der med islandsk assistance skabte grundlaget for det færøske skriftsprog.⁴ Alt dette skete fra midten og mod slutningen af det 19. århundrede, hvor man på Færøerne blev sig sin egen kulturelle – senere også politiske – identitet bevidst. Vi får den samme udvikling på Færøerne, som i det øvrige Norden.

På Debesartrøð i Tórshavn ligger Fróðskaparsetur Føroya, naturhistorisk Museum, den gamle stenbygning som tidligere husede bibliotek, arkiv og museum og som nu er universitetets administrationsbygning. Føroya Forminnavns billedarkiv.

Snart kom også ønsket om etableringen af et færøsk nationalt museum, hvor man skulle bevare det, der var et kendemærke for færøsk kultur.⁵

Når man ser det hele i bakspejlet, så er det ikke så svært at se en sammenhæng mellem alt dette og den færøske nationalbevægelse, der ikke alene søgte tilbage i tiden, men som også så på sin egen tid. Man fik nye digtere, der skrev på færøsk. De satte ord på nation og folk. Snart kunne man synge om alt det, der var med til at danne den færøske identitet: landet, naturen, folket, bygderne, historien og ikke mindst, det som var meget vigtigt, kristenlivet; man fik nu efterhånden også færøske salmer. Den færøske kultur var blevet kommunikerbar til en bred offentlighed.⁶

Selv om dansk var et fremmedsprog på Færøerne, så var det dog en del af færøsk kultur. Kristenlivets sprog på Færøerne var dansk. Præsterne prædikede på dansk, og degnene læste op af den trykte prædikensamling i kirken på dansk, de dage, hvor præsten ikke prædikede i kirken, og de var mange. Endelig havde man bevaret de danske Kingo-salmer, som på Færøerne havde deres egen tonalitet, som man havde bevaret intakt hos kirkegængerne i bygden Tjørnuvik langt ind i det 20. århundrede. Heldigvis tog man også vare på denne del af kulturen. Alt dette skete i tiden omkring slutningen af det 19. århundrede og ved indgangen til det 20. århundrede.⁷

³ Joensen 1994, Thorsteinsson 1975.

⁴ Om litteraturhenvisninger til dette se Joensen 1987. 227ff.

⁵ Thorsteinsson 1975, Joensen 1994.

⁶ Joensen 1991.

⁷ Om litteraturhenvisninger til dette se Joensen 1987. 227ff.

I denne nationalkulturelle refleksion blev opdagelsen af folket pløjet tilbage i den færøske kultur. Alle kunne nu læse om Dr. Jakobsens færøske sagn og eventyr og Hammershaimbs folkelivsskildringer i Færøsk Anthologi.⁸

Alt dette skete samtidig med, at det færøske samfund ændrede sig fra det såkaldte gamle bonde- eller bygdesamfund til et samfund, der kom til at blive præget af et fremvoksende kommercielt erhvervsfiskeri. Det gamle bondesamfund var der stadig, men var nu mere i defensiven.⁹

Det startede først som en intensivisering af hjemmefiskeriet ved Færøerne, men snart blev det udvidet med fjernfiskeri med slupper, med hvilke man især fiskede ved Islands kyster og senere i det meste af det nordlige Atlanterhav.

Fiskeriet skabte en helt ny dagligkultur, det skabte nye typer mennesker -mennesker, der var interesseret i at tjene penge, mennesker der var interesseret i at producere og sætte deres eget præg på fremtiden. Nogen har kaldt den gamle traditionelle kultur for en enhedskultur, men til denne kultur kom der kontinuerligt nye tilføjelser, som f. eks. den nye fiskerkultur, som ændrede det daglige liv ikke alene erhvervsmæssigt, men også på det åndelige plan. Der kom nye religiøse bevægelser, hvoraf nogle stod uden for folkekirken. Det gamle forsvandt ikke, men det fik selskab af så meget nyt. Enhedskulturen var blevet til en additiv kultur, hvor der kontinuerligt kom nye indslag og nye ideer oveni det gamle.¹⁰

Fuglefangst hører til den traditionelle færøske erhvervskultur. Fangsnettet fleygastong er kommet til Vestmannaeyjar efter færøsk inflydelse. Føroya Fornminnisavns billedarkiv.

⁸ Jakobsen 1898-1902, Hammershaimb 1891.

⁹ Jfr. Joensen 1987A.

¹⁰ Hansen 1987.

Det var som om fortiden ikke havde samme betydning som før, eller som Daniel Bruun siger det, før tænkte man mere på fortiden og nu tænkte man mere på nutiden.¹¹

Ikke desto mindre blev gnisten for det historiske og for folkets identitet bevaret intakt. Det gav sig helt konkret udtryk i, at man i 1932 fik opført en prægtig bygning, der husede både museum, arkiv og bibliotek. Et kæmpefremskridt, især om man ser det i relation til de ekstremt dårlige tider, der prægede ikke blot Færøerne, men hele verden i 1930-erne.¹²

I de følgende år skete der tilsyneladende ikke så meget på det etnologiske plan. Der var vanskelige tider på Færøerne i 1930-erne, der blev afbrudt af 2. verdenskrig, der i mange henseender er at opfatte som en form for *time out*, hvor mange tjente styrtende mange penge, mens andre ikke gjorde det.

Det der havde størst interesse efter krigen var investering i trawlere og trawlfiskeri, som var noget nyt. Men også noget, der skulle komme til at få vidtrækkende negative økonomiske konsekvenser, samtidig med at det skabte et helt nyt kulturelt miljø og nye livsformer for mange mennesker.¹³

Krigen havde imidlertid lært færingerne, at man kunne styre sit eget land. De mange færøske studenter, der havde været strandet i Danmark under krigen, vendte nu tilbage som kandidater i stillinger på Færøerne. Mange af disse kom til at blive drivende kræfter i den kommende udvikling.

Der blev taget initiativ til oprettelsen af institutioner som f.eks. et kunstmuseum, et videnskabeligt selskab med eget videnskabeligt tidsskrift, og man stiledede mod et eget færøsk universitet.¹⁴

Færøernes museum startede arkæologiske udgravninger¹⁵, men det vigtigste af det hele var arbejdet for et færøsk universitet. Det blev til virkelighed i 1965. Indsamling og dokumentation blev fra begyndelsen anset for vigtigt for det nye universitets profil.¹⁶

¹¹ Bruun 1929.

¹² Joensen 1983.

¹³ Joensen 1996.

¹⁴ Joensen 1983.

¹⁵ Thorsteinsson 1975.

¹⁶ Joensen 1990.

Færøsk etnologi i 50 år

Tilsyneladende skete der ikke så meget efter den første tidlige færøske identitetsdannelsesproces. Det var som om det var den erhvervmæssige udvikling, der kom til at sætte hele dagsordenen og fylde hele arenaen. Der blev ikke skrevet så megen kultur, men frøet var imidlertid sået og lå i jorden. Tankerne var der, men tiden til ny formulering og refleksion var der ikke endnu.

Ikke desto mindre var der mange udenlandske forskere, der havde fået øjnene op for Færøerne som et interessant kulturområde, nok mest som et reliktområde, hvor man kunne finde resterne af gammel nordisk kultur.¹⁷ Men efterhånden kom også flere færøske aktører på banen. Det var til at begynde med ikke akademikere, der skrev kultur, men personer som man kunne karakterisere med prædikatet folkeforskere uden videnskabelig træning, men med hjertets interesse. De gamle topografer, der før havde skrevet beretninger om Færøerne med henblik på et udenlandsk publikum, blev nu også genopdaget. Af disse er Jens Christian Svabos indberetninger fra omkring 1780 absolut det vigtigste. En næsten udtømmelig kilde, der som regel kan give et nyt svar, efterhånden som man forstår at formulere nye spørgsmål.¹⁸

Bygdehistorierne

Under anden verdenskrig begyndte man at udgive de såkaldte bygdehistorier, der startede med Mikkjal Dánialson á Ryggis *Miðvingasøga*, udgivet i 1940, hvor han samler en del beretninger om personer og begivenheder i hjembygden.¹⁹ Allerede i 1942 kom den næste, skrevet af Robert Joensen, der efterhånden skulle blive en meget central skikkelse i færøsk folkelivsforskning. Siden er der kontinuerligt udkommet flere og flere bygdehistorier. Blandt de sidste kan nævnes *Gjáar Søga* af Petur Jacob Sigvardsen. Den er af en ypperlig kvalitet, ikke mindst som kildegrundlag for etnologisk forskning.²⁰ Det gælder for øvrigt også de øvrige bygdehistorer.

Vigtigt er det også at nævne flere memoirer, f. eks. Rasmus Rasmussen *Sær er siður á landi*. Den udkom i 1948 og er en fortrinlig bog, som man næsten altid må konsultere, når man skriver om færøsk folkekultur. Nævnes bør også Sámal Johansens erindringer fra hans hjembygd Haldórvík.²¹

Gammelt interiør fra Føroya Fornminnisavns udstillinger, før det blev tyndet ud i de udstillede genstande. Føroya Fornminnisavns billedarkiv.

Robert Joensen

Der er nogle personer, der har været meget centrale på Færøerne i forbindelse med færøsk folkelivsforskning. Af disse er Robert Joensen fra Klaksvík absolut den betydeligste. Robert, der oprindeligt studerede teologi ved Aarhus Universitet, kom i modsætning til mange andre færingere i den situation, at han efter at 2. verdenskrig var begyndt, ikke kunne komme tilbage til Danmark. Han fik job som byrådssekretær i Klaksvík, hvorfra hans verden siden gik.

Robert har været en stor indsamler af oplysninger om folkelivet i Norderøerne, og han har også fået publiceret en stor del af dette i sine mange bøger om fåreavl, der er blevet skrevet sammen og udgivet på dansk i „Fåreavl på Færøerne“ i 1979.²² I denne såvel som i de tidligere bøger på færøsk behandler han emnet fåreavl fra den ene ende til den anden. Der er praktisk talt ikke noget, som ikke er med.

Med den danske udgave er dette materiale blevet tilgængeligt for en større læserskare. Udover fåreavl, har Robert Joensen også skrevet om fiskeri, særlig i Norderøerne. Han beskriver fiskeriet både ud fra de ældre robådskiskeres synspunkter og ud fra moderne synspunkter. Vigtig er også hans dokumentation af fiskemed og

²² Joensen 1979.

¹⁷ Jirlow 1931.

¹⁸ Svabo 1959.

¹⁹ Ryggi 1940. Litteraturhenvisninger til de øvrige bygdehistorier findes hos Joensen 1987 Fólk og mentan.

²⁰ Sigvardsen 1997ff.

²¹ Rasmussen 1948, Johansen 1970.

landmærker. Hans beskrivelser ville i mange tilfælde kunne rubriceres under det som man kalder kognitiv antropologi, selvom Robert Joensen næppe selv kendte ordet. Han belyser hvordan fiskerne opfattede og kunne aflæse havet og luften for oplysninger, som de kunne bruge i deres daglige liv. Dertil har Robert Joensen beskæftiget sig med folkelige kommunikationsformer, særlig i forbindelse med grindehvalefangst.²³ Hans bog om *Grindaboð*, eller *Forn færoysk boðsending, serliga í sambandi við grindaboð*, som efter at have ligget længe som manuskript blev udgivet i 1981, har en akademisk afhandlings dignitet, selvom den aldrig er blevet bedømt som sådan.²⁴

Robert Joensen har også skrevet om fester og bygdernes reciprocitetssystemer.²⁵ Han står som en betydelig etnologisk forsker, selv om han aldrig er blevet uddannet som sådan. Ikke desto mindre besluttede Fróðskaparsetur Føroya på sin 25 års dag i 1990 at udnævne ham samt den selvlærte sprogmand Johannes av Skarði, der også har beskæftiget sig med det folkekulturelle, til det færøske universitets første hædersdoktorer i forbindelse med 25-års jubilæet i 1992.

Robert Joensen kan på mange måder sammenlignes med Islands Lúðvík Kristjánsson, der også har beriget Island med sine mange grundige bøger om Islands kystkultur. Robert Joensen og Lúðvík Kristjánsson var også meget nære venner. Vi kan sige Robert Joensen var Færøernes Lúðvík Kristjánsson og omvendt.

Det er godt at man på Færøerne ligesom på Island kendte sin besøgstid og gav disse personer den akademiske hæder, som de har fortjent.

Dansk etnologisk forskning på Færøerne

Det skyldes ikke mindst danske folkemindeforskeres store indsats, at man fik dokumenteret hele den færøske kvadtradition og de færøske kvadmelodier, men danskerne interesserede sig ikke blot for folkeminder og den åndelige kultur, men også for den materielle. Her skal jeg især nævne danskeren Daniel Bruun, der i øvrigt også var virksom både på Island og i Grønland. Hans mange bidrag er samlet i den fortrinlige bog *Fra de færøske bygder*, der udkom i 1929.²⁶ Det som er centralt i denne bog er dens fortrinlige dokumentation af færøsk byggeskik, der i mange år var grundlaget for byggeforskningen på Færøerne, selv om Daniel Bruuns tolkninger i mange tilfælde er blevet forældet.

Etnologen Holger Rasmussen gik i sin forskning i Daniel Bruuns fodspor i tolkningen af udviklingen af færøsk byggeskik, men Holger Rasmussen fik også belyst mange andre emner, især omkring transport i det traditionelle samfund.²⁷ Hans vigtigste og mest centrale arbejde er om det færøske korntørringshus - *sornhús*, som brugtes til at tørre korn i. Han beskriver i den forbindelse udførligt de færøske korntørringsmetoder.²⁸ Han skrev også den første lille sammenhængende oversigt over færøsk folkekultur i 1968. Den blev udgivet af den færøske studenterforening i København.²⁹

Når det kommer til færøsk byggeskik i dansk etnologisk forskning, så står etnologen Bjarne Stoklund som den mest centrale skikkelse. Hans mange artikler om byggeskik på Færøerne er foreløbig kulmineret med den monumentale bog *Det færøske hus*, der udkom i 1996.³⁰

Grunden til at Bjarne Stoklund fik så stor interesse for traditionel færøsk byggeskik, var den, at han i 1959 rejste rundt på Færøerne for at finde et traditionelt færøsk hus, der var egnet til at flyttes til København og opføres på Dansk Frilandsmuseum. Han fandt et hus i bygden Múla på Borðoy, og det blev flyttet til Frilandsmuseet i 1961.³¹

Det traditionelle færøske hus belyses i Stoklunds værk i sin kulturhistoriske sammenhæng. Denne viser, at de traditionelle færøske huse har en betydning, som rækker langt ud over Færøernes grænser. De er stavkirkernes profane slægtninge, de sidste rester af en træbygningskunst, som engang har været fælles for et større norrønt område. Og de har bevaret træk i deres indretning, som gør dem til vigtige brikker i et puslespil, som skal lægges, når man vil forsøge at rekonstruere boligens kulturhistorie i det nordvestlige Europa.

Bjarne Stoklund har ofte haft en dygtig sparringspartner i den færøske arkæolog Arne Thorsteinsson, der også har publiceret arbejder om færøsk byggeskik og bosætningshistorie, men selvom jeg nævner ham her, så hører han ikke til den danske forskning. Han er en færøsk forsker.³²

²⁷ Rasmussen 1959,1973 (Se yderligere i bibliografien til Joensen 1987).

²⁸ Rasmussen 1955.

²⁹ Rasmussen 1968.

³⁰ Stoklund 1996.

³¹ Stoklunds øvrige forskning om færøsk byggeskik findes anført i litteraturoversigten i Stoklund 1996.

³² Thorsteinsson 1982.

²³ Robert Joensens litteratur findes anført i min oversigt over færøsk forskning Joensen Fólk og mentan.

²⁴ Joensen 1981.

²⁵ Joensen 1974.

²⁶ Bruun 1929.

Når vi ser bort fra Holger Rasmussen og Bjarne Stoklund, så er det kun meget få danskere, der har forsket i færøsk folkekultur, men enkelte danske studenter har skrevet deres hovedopgave ud fra færøsk materiale på samme måde som enkelte norske og svenske studenter. Her bør jeg måske nævne, at Nanna Hermansson, som også er kendt her på Island, skrev sin licentiatafhandling om bygden Nólsoy på Færøerne.³³

Egentlig færøsk institutionsforskning

Egentlig institutionsmæssigt videnskabeligt arbejde starter først på Færøerne i 1950-erne. Der har været museal virksomhed på Færøerne i hele det 20. århundrede, om end med vekslende intensitet, men i første omgang var det nok det arkæologiske arbejde, der blev anset for vigtigst, særlig i forbindelse med udgravningerne der startede i 1950. Fróðskaparsetur Føroya blev stiftet i 1965. Samme år havde man en vikingekongres på Færøerne. En berømt kongres, der tilsyneladende kom til at virke som en form for saltvandsindsprøjtning på kulturhistorisk forskning på Færøerne. Ikke mindst på grund af en af deltagerne på kongressen, nemlig den irske folklorist Seámus O'Duillearga.³⁴

Seámus O'Duillearga og færøsk etnologi

Seámus O'Duillearga havde sammen med Seán Ó'Sullivan været de drivende kræfter i Irish Folklore Commission. En kommission der havde foranstaltet indsamling og dokumentation af stort set alt, hvad man kunne finde på at dokumentere i Irland. Dette var sket under inspiration fra svensk etnologisk forskning i Uppsala og Lund. De havde sendt indsamlere ud for at interviewe folk. De havde sendt spørgeskemaer ud og de havde fået skolernes elever til at skrive stile om emner der var af etnologisk interesse.

Seámus var et meget charmerende menneske, der altid talte folkeminddeforskningens sag. Han havde venner over hele verden, også her på Island. Han var en betydelig brevskriver og stor inspirator. „Du skal ikke grave i jorden“, sagde han til landsantikvar Sverri Dahl, da de sammen besigtigede en vikingetidsudgravning, „Du skal grave i folks hoveder, for dér er der langt mere at finde“.

Resultatet af Seámus O'Duilleargas påvirkning var, at man fra færøsk side besluttede at gå i gang med systematisk indsamling af færøske folkeminder og etnologiske genstande i 1967. At den færøske studenterforening i København udgav Holger Rasmussens oversigt over færøsk folkekultur i 1968, er et resultat af denne interesse. Der blev i den forbindelse også oprettet et særligt udvalg, som fik navnet Innsavningarnevnd *Fróðskaparsetursins*, som havde flere medlemmer, der repræsenterede både offentlige institutioner og privatpersoner.

Udvalget havde søgt og fået en bevilling på den færøske finanslov. Efter en kort forberedelsestid i foråret 1967 søgte man i den færøske studenterpresse efter studenter, der ville påtage sig arbejdet som indsamlere. Foruden dækning af rejseudgifter og ophold fik de tilbudt 1000 kroner i løn.

Det var i 1967 et meget favorabelt tilbud, som medførte at jeg som etnografistuderende ved Aarhus Universitet søgte om job som indsamler. På det tidspunkt fantaserede jeg mest om feltarbejde i eksotiske lande og så absolut ikke noget interessant i gammel færøsk folkekultur. Ikke desto mindre havde jeg et godt kendskab til den fra min egen hjembygd og fra et ophold som lærervikar i bygden Gásadalur i skoleåret 1963-64.

Jeg var så heldig at være blandt de syv, der fik job som indsamlere sommeren 1967. Dermed var min skæbne beseglet. Jeg er blevet hængende i dette fagområde siden. Indsamlingsarbejdet skulle foregå om sommeren og indsamlerne var lønnet for en måned. Vi samledes i Tórshavn for at få instruktioner om, hvordan vi skulle indsamle, hvordan vi skulle bruge båndoptager. Vi blev forsynet med spørgelister, som vi skulle bruge, men disse var ikke dækkende, vi fik ordre til selv at bruge vores fantasi. I bakspejlet kan man naturligvis kritisere et og andet i forbindelse med denne indsamling. Det ville imidlertid været meget småligt, for der rådede en så smittende optimistisk pionerånd over det hele, at man hurtigt blev revet med og var indstillet på at gøre sit bedste.

Vi blev også inviteret til at høre en offentlig forelæsning af Seámus O'Duillearga om *The Gaelic Storyteller*. Det var imidlertid ikke så meget forelæsningen, som den inspiration, der strømmede ud fra Seámus, der fik betydning, i hvert fald for mig. Han fik mig omvendt til at se det interessante i min egen kultur. Vi blev gode venner og venskabet varede lige indtil hans død.

I somrene 1967 og 1968 var vi to og to indsamlere sendt ud forskellige steder på Færøerne for at samle ind. Resultatet blev, at der blev indsamlet en hel del materiale, både optegnelser på bånd og genstande, der siden kom på museum. De skriftlige optegnelser og båndoptagelser blev arkiveret på *Føroyamálsdeildin* på *Fróðskaparsetur Føroya* og genstandene kom på *Føroya Fornminnisavnn*.

³³ Hermansson 1976.

³⁴ Joensen 1983.

I 1969 var der ikke noget indsamlingsarbejde, af hvilke årsager ved jeg ikke, men den sommer blev jeg inviteret til Irland for at besøge Irish Folklore Commission. Efter at have bestået bifagseksamen i etnografi tog jeg til Irland, hvor Seámus O'Duilearga havde lagt et program for mig, der både omfattede ophold på Irish Folklore Commission og deltagelse i feltarbejde i Donegal og Connemara sammen med trænedede irske indsamlere. Det var en meget stor oplevelse, som jeg kunne fortælle meget om.

I 1970 blev der nedsat et nyt udvalg, *Tjóðlífsnevndin*. *Tjóð* er en lingvistisk variant av ordet *fólk*, så *Tjóðlífsnevndin* er det samme som folkelivsudvalget. Dette udvalg fortsatte til 1973, hvorefter det blev nedlagt og dets opgaver fordelt på Færøernes Museum og *Fróðskaparsetur Føroya*. Jeg var i 1970 blevet anmodet om at blive sekretær og deltidsforsker i dette udvalg, samtidig med at jeg studerede folkelivsforskning ved Lunds Universitet.

Universitetsetnologi

I september 1970 begyndte jeg at studere folkelivsforskning ved Lunds Universitet. En anbefaling fra Seámus Ó'Duilearga har uden tvivl været medvirkende til, at jeg fik et svensk statsstipendium i et helt studieår.

I Lund havde man forenet universitetsundervisning og indsamling. Instituttet bar navnet Etnologiska institutionen med Folkelivsarkivet. Folklivsarkivet i Lund havde ligesom andre tilsvarende folkelivsarkiver i Sverige i mange år drevet indsamlingsvirksomhed med faste meddelere spredt udover landet. Arbejdet skete fortrinsvis med spørgelister som blev sendt ud fra arkivet. Ofte blev de sendt ud i forbindelse med at en forsker samlede materiale til sin afhandling. Det var et godt og omfattende arkiv, men arkivet kom ikke til at få betydning for min egen forskning.

På det tidspunkt, hvor jeg begyndte at studere i Lund, var der ved at ske en ændring indenfor faget folkelivsforskning. I Sverige havde man kun det ene fag, der omfattede både den åndelige og den materielle kultur, medens faget i andre nordiske lande var delt på to fag. I Danmark var det *materiel folkekultur* og *folkemindevidenskab* i Norge *folklivsgranskning* og *folkeminnevitskap*. I Finland havde man også to forskellige fag.

Det var jo midt i studenteroprørets tid. I Danmark gik professoren af og faget fik navneforandring til *europæisk etnologi* i stedet for materiel folkekultur. I Sverige ændrede faget navn fra folklivsforskning til *etnologi*. Det var som om man ville fjerne faget fra folkekulturen og det museale og give det en anden mere bred identitet, hvor det var begrebet kultur, der var det samlende, snarere end folk.

Fra at være genstands- og elementorienteret blev faget mere samfundsmæssigt orienteret og nærmede sig fag som socialantropologi og kulturanthropologi, uden dog at smelte sammen med disse fag. Jeg husker at jeg under et af professorens foredrag blev spurgt om forskellen mellem etnologi og socialantropologi. Stor var hans bestyrtelse, da jeg svarede at jeg ikke syntes at der var nogen større forskel. Jeg må ærligt indrømme, at jeg stadig ikke synes, at der er nogen helt stor forskel. Jeg har altid haft det godt i grænseområdet mellem etnologi, antropologi og historie.

Den nye professor i faget Europæisk etnologi, der afløste materiel folkekultur, ved Københavns Universitet i begyndelsen af 1970-erne så det som sin opgave at bevare et intakt fag, med sin egen profil. En profil der skulle sejle en støt kurs mellem de faglige underdiscipliners Scylla og den sammenblandende samfundsvidenskabelige malstrøm *Carybdis*.³⁵

Faren bestod i at mange faglige underdiscipliner eller bindestregsetnologi ville dele faget i flere underafdelinger, på samme tid som der var stor fare for at det af den samfundsvidenskabelige malstrøm kom til at falde sammen med andre samfundsmæssige eller sociologiske fag og dermed miste sin identitet.

Men endnu havde faget folklivsforskning dybe rødder i svensk folkekultur, og man bestræbte sig på at finde nye teorier som afløser for den gode gamle kulturgeografiske skole, hvor kort og udbredelse eller spredning af kulturelementer havde været gode og anerkendte analyseredskaber.

Der var nye generationer af studenter, der var kommet til faget, generationer som ikke længere kom fra *ploven til bogen*, som professor Nils-Arvid Bringéus sagde det engang, men studenter som nu skulle fra bogen til *ploven*. Det emne som folkelivsforskningen eller etnologien beskæftigede sig med, var ikke noget som studenterne kendte fra deres egen barndom.

Det forsvundne blev for de fleste et fremmet land, som man skulle lære at kende og forstå. Bondekulturen blev for mange lige så fremmed som antikkens kultur eller trobriandernes kultur. Det er derfor heller ikke så mærkeligt at mange etnologer begyndte at snuse til socialantropologien. For mange var den bergensiske professor i socialantropologi, Frederik Bart den store guru, også for undertegnede. Hans generative modeller, fik til trods for at de ikke altid var så letlæselige, stor indflydelse på etnologien i 1970-erne.

Det var også den tid hvor fagets studenter var meget aktive i NEFA – Nordisk etnologisk og folkloristisk arbejdsgruppe, der arrangerede sine egne feltkurser, hvor nordiske studenter indenfor etnologi og folkloristik kunne mødes. NEFA skabte mange kontakter mellem de unge kommende forskere og fik en stor betydning for fagets udvikling.

At samle til fremtiden eller udvikle projekt

Skulle jeg i bakspejlet reflektere lidt over min egen situation og min egen holdning til faget, så startede jeg på en måde med udgangspunkt i en romantisk idé om at samle og bevare den folkelige færøske kultur for fremtiden i så stort omfang som muligt. Den indsamling som foregik de første år, foregik ikke efter nogen egentlig metode, det gjaldt om at få så meget som muligt i kassen, så det ikke gik tabt – en slags *kulturhistorisk ambulancetjeneste*. Sådan opfattede mine foresatte det vist også.

Det kan være at metoderne lod meget tilbage at ønske; ikke desto mindre blev der indsamlet et betydeligt materiale, som mange har haft nytte af senere. Jeg har således kunnet skrive en artikel om tro og skikke i forbindelse med kvæg på Færøerne, hovedsagelig ud fra det materiale i 1981, hvad der ellers ville have været umuligt.³⁶

Ikke mindre interessant er det, at jeg i en artikel om overnaturlige vand- og havvæsener, kunne påvise, at man med baggrund i det materiale som vi indsamlede i 1960-erne og 1970-erne, efter at der praktisk talt ingen indsamling havde været i 50-60 år, stadig kunne dokumentere ny og aktiv tradition, der havde udviklet sig sine egne veje. Der blev også indsamlet ny tradition ved studenterindsamlinger, som ikke havde været indsamlet før.

Det kunne lade sig gøre at få en god dokumentation i stand, fordi der i slutningen af 1960-erne og i begyndelsen af 1970-erne endnu var personer, der havde deres rødder solidt plantet i det gamle traditionelle samfund, som først for alvor begyndte at tage nye former fra 1960-erne. Der var nu ikke længere brug for *det gamle*, der længe havde levet side om side med det nye. Det forsvandt nu også fra folkets erindring.

Selv har jeg til stadighed glæde af dette materiale, som jeg nu mange år senere kan vende tilbage til. Ikke mindst i forbindelse med min oversigt over færøsk folkekultur, hvor jeg sammenfatter den etnologiske forskning på Færøerne frem til 1980, hvor oversigten blev publiceret på svensk.³⁷

³⁶ Joensen 1981.

³⁷ Joensen 1980.

Indsamlingsprojekter på Færøerne

Det nye, som jeg for 30 år siden lærte i Lund var, at indsamling og forskning skulle gå hånd i hånd. Det indsamlede skulle ikke blot blive samlet for så at skulle ligge i arkiverne og vente på at blive forsket i tidens fylde. Det nye var en mere projektorienteret indsamling, hvor det indsamlede indenfor en overskuelig fremtid skulle ende med et videnskabeligt arbejde. Indsamlingen kom til at ligge tættere på antropologernes feltarbejde.

Dette skete allerede i *Tjóðlívsnævndin*, hvor jeg selv startede det indsamlingsprojekt, som blev kaldt *Sluppminnisinnsvævingin*, som var en kombination af frie interview om livet ombord i de færøske slupper, der fiskede ved Islands kyster. På et senere stadium blev der skrevet spørgelister der blev sendt ud til et stort antal fiskere på Færøerne. Resultatet var en stor mængde arkivmateriale både i båndoptaget og skriftlig form, der kom til at danne hovedgrundlaget for min afhandling *Færøske Sluppfiskere*, der blev publiceret i 1975.

Dette blev siden uddybet i et stort forskningsobjekt, som blev kaldt *Føroyar í slupptíðini*. Her brugte jeg en kombination af frie interview, samt udsendelsen af et stort og meget omfattende spørgeskema, der omfattede det meste af det daglige liv på Færøerne i tiden frem til 2. verdenskrig.

Her brugte jeg også assistenter og unge studenter som medhjælpere ved indsamlingsarbejdet, der foregik over hele Færøerne. Resultatet blev et meget stort materiale på tilsammen omkring 10.000 sider, som blev grundlaget for flere artikler og bøger, bl.a. den sammenfattende doktorafhandling *Fra Bonde til Fisker*, der udkom i 1987. En stor del af dette materiale er stadig uudnyttet.

Folkeminder og medier

Som allerede omtalt, omfattede den indsamling som *Innsavningarnevndin* og *Tjóðlívsnævndin* tog sig af både en etnologisk indsamling og folkemindeindsamling. Ved *Tjóðlívsnævndins* nedlæggelse i 1973 blev der klare linjer. Folkeminder hørte til *Fróðskaparsetur Føroya* og etnologi til *Føroya Fornminnisavn*. Det skyldes ikke mindst ansættelsen af Mortan Nolsøe på *Føroyamálsdeildin*. Han havde før dette været ansat som universitetslærer i folkemindevitenskap ved Universitetet i Oslo. Derfra havde han også foretaget indsamling på Færøerne, og fortsatte med dette i sin nye stilling. Han fik oprettet et særligt folkemindearkiv på *Føroyamálsdeildin*. Mortan Nolsøe har bl.a. ladet en hel del kvad optage på bånd. Mortan Nolsøe, der var en folkemindeforsker af den gamle skole, blev i 1988 afløst af folkemindeforskeren Eyðun Andreassen.

Eyðun Andreassen var på det tidspunkt mest engageret i medieforskning omkring indførelsen af TV på Færøerne. Han gjorde det, som man i dag ville kalde et *base line* studie af situationen på Færøerne før indførelsen af TV. Materialet i den forbindelse blev dels indsamlet i form af frie interview og dels i form af mere sociologiske hårddata. Han disputerede i 1992 med afhandlingen *Folkelig offentlighed*.³⁸ Titlen er også et nyt analytisk begreb, som står i modsætning til begrebet borgerlig offentlighed. Forskellen er den at i den borgerlige offentlighed er borgeren modtageren, der ikke umiddelbart kan påvirke den, der sender budskabet. I den folkelige offentlighed er rammen om den der sender budskabet og den der modtager budskabet, langt snævrere, og her kan sender og modtager umiddelbart påvirke og korrigere hinanden. I afhandlingen behandles både det traditionelle samfund og det moderne samfund med overgangsformer.

Det centrale i afhandlingen er en sammenligning med det traditionelle samfunds offentlighed som noget andet og forskelligt fra det, som vi finder i den borgerlige offentlighed, hvor senderen er fjernt fra modtageren. I den folkelige offentlighed er de implicerede personer ofte både sender og modtager. Den folkelige offentlighed foregår indenfor det lille samfunds rammer. Der tages som eksempel udgangspunkt i den færøske dans, hvor der er god og klar indbyrdes kontakt. Sender og modtager er i samme båd og influerer hinanden.

Eyðun Andreassen har her på en måde dannet skole, idet hans begreb folkelig offentlighed kan videreudvikles til andre områder i det lille samfund, og ikke nødvendigvis kun i det traditionelle samfund, men ofte også i et moderne samfund, der fungerer på samme vilkår.

Kvadtraditionen, dansen og dens miljø og faglige spørgsmål indeholder imidlertid mange spørgsmål, som vi ikke endnu har fået svar på, så her vil det være nok at forske i fremtiden ud fra nye og anderledes teoretiske synspunkter.

Universitetsundervisning i folkeminder og etnologi på Færøerne

I 1974 startede der for første gang akademisk undervisning i Nordisk, særlig færøsk sprog og litteratur ved *Fróðskaparsetur Føroya*. Her kom folkedigtning, eller *skaldskapur av manna munni*, som det hedder, til at få en stor rolle. Det giver også studenterne mulighed for at skrive hovedopgave inden for folkedigtning og tilgrænsende temaer. Mortan Nolsøe var den første lærer i folkedigtning og efterfulgtes som allerede omtalt af Eyðun Andreassen.

I 1988 blev der for første gang oprettet universitetsundervisning i faget *historie* på Færøernes Universitet. Her valgte man at gøre historie til et bredt fag, hvor kulturhistorie, etnologi og visse antropologiske aspekter på historie kunne indgå både som teori og empiri. På denne måde kunne man også bevare den etnologiske forsknings tilknytning til undervisningen. Faget er bygget op således, at det giver kompetence som lærer i historie på gymnasium og andre videregående uddannelser, samtidig med at de studerende har meget brede specialiseringsmuligheder.

Tværvideenskabelig projektvirksomhed

Den almindelige eller generelle dokumentation er ikke mere i samme kurs, som den havde da de forskellige indsamlingsudvalg eksisterede. Det blev hurtigt klart for os, at man måtte prioritere, hvad resurserne skulle bruges til. Der er personer, der har det meget godt med at samle og samle hele livet, uden selv at bruge materialet. Denne form for indsamling er ikke opgivet, men reduceret på Færøerne. Undervisning og forskning har taget det meste af de ansatte akademikers tid. I stedet har man koncentreret sig om nogle særlige områder, hvor man tager hele turen fra indsamling til publiceret bog. Indsamling alene er et hæderligt arbejde, men uden forskning giver det ikke nogen større videnskabelige meritter.

For nogle år siden sluttede forskere på Færøerne sig sammen for at få penge til færøsk forskning både fra de færøske og de danske myndigheder. I den forbindelse lykkedes det også at få en sum penge til kulturhistorisk og samfundsvidenskabelig forskning under hatten *Færøerne. Tradition og modernitet*. Dette projekt samlede en hel del igangværende forskning på samme tid som det initierede ny. Til dette projekt hører desuden en ny kulturhistorisk oversigt over en række specialstudier, af hvilke studiet af den færøske båd allerede er blevet publiceret.

I 1989 startedes der forsigtigt et projekt, der i år 2000 afsluttedes med en monumental monografi om den færøske robåd i en større kulturhistorisk, miljømæssig og social sammenhæng.³⁹ Denne doktorafhandling belyser den færøske båd som kulturelement, og den belyses og beskrives ned til mindste detalje, både hvad angår båden selv og det udstyr der hører med til båden. Desuden sættes den i et større kulturhistorisk sammenhæng, hvor forfatteren komparerer med andre både i Norge og i det nordlige Atlanterhav. Denne afhandling bygger dels på materiale som Jóhannes av Skarði og Verland Johannesen har indsamlet igennem mange år. Jóhannes av Skarðis materiale er i form af optegnelser og notater og Verland Johannesen i form af opmålinger, som siden er blevet tegnet ud. Her er andres indsamlede materiale i høj grad kommet til sin ret.

Til dette projekt hører også en doktorafhandling om færøske havnearbejdere i et historisk og komparativt perspektiv, der vil blive publiceret i løbet af 2002. Her har forfatteren selv indsamlet materialet især ved hjælp af interviewer og ellers benyttet sig af alt tilgængeligt kildemateriale af anden form.

En bog om *Bryllup på Færøerne*, en bog om grindehvalefangsten i et nationalt og internationalt perspektiv, samt en bog om færøske navigatørers identitetsdannelse sideløbende med en bog om navigationsuddannelsen på Færøerne. Projektleder for dette store projekt, der desuden også omfatter mere historisk og samfundsprægede arbejder er historikeren og etnologen Dr. Andras Mortensen

De små forskningsmiljøers dilemma

Det som jeg har forsøgt at belyse i det foregående, er at man på Færøerne har haft omtrent samme faglige udvikling omkring fagene etnologi og folkemindevidenskab, som man har haft i de øvrige nordiske lande. Da den gamle folkekultur var ved at forsvinde, begyndte man at interessere sig for den. Man forsøgte at dokumentere forskellige genrer indenfor folkedigtning, man forsøgte at indsamle genstande til nyoprettede samlinger. Indsamling og forskning på dette område var en del af den nationale identitetsdannelse, men resurserne har været for små til at varetage både indsamling i større stil og forskning. Udviklingen har imidlertid ikke stået stille.

Efter bondesamfundet kom slupfiskersamfundet, der ud fra en etnologisk synsvinkel var mindst ligeså interessant. Profileringen af nye grupper i samfundet f.eks. brødreminigheden, er et særdeles interessant religionsetnologisk forskningsobjekt. Det samme kan vi sige om udviklingen efter 2. verdenskrig i 1950-erne og helt frem til det moderne informationsfund. Et helt nyt forskningsprojekt som er lanceret på Institut for Historie og Samfundsvidenskab er om moderne ungdomskultur i Torshavn. Men spørgsmålet er ikke blot, hvad man skal indsamle og dokumentere, men også hvor store resurser man har i de små miljøer til disse områder.

I de store lande kan man arrangere indsamling og dokumentation i stor stil, men det klarer vi ikke i et lille samfund som Færøerne. Hvad gør man så? For mit vedkommende har jeg valgt at kombinere indsamling og forskning af udvalgte områder. Det giver måske ikke samme mængder materiale, men det giver resultater i form af bøger og artikler, der dokumenterer færøsk kultur for et større publikum og gør om ikke alt, så store dele af færøsk kultur læs- og kommunikerbar.

Nordatlantisk kulturvidenskab?

Det ville have været meget interessant at analysere udviklingen af forskningen i de etnologiske og folkloristiske fag i Norden og hvilken vej udviklingen går. Vi har studier om køn og kultur, krop og kultur, cyberspace og kultur, hverdagens ritualer, forskellige identitetskonstruktioner og hvad ved jeg. Det er op til forskerne at udvikle teorier og metoder og finde frem ny kundskab om mennesket som kulturvæsen. De gamle traditionelle områder eksisterer ikke mere. Det er næsten sådan, at forskningsrådene med glæde ville støtte sådanne projekter, men ansøgningerne kommer ikke.

Ved Universitetet i Bergen har man slået fagene etnologi, folkloristik og kulturvæsen og kulturformidling sammen i et fag, kulturvidenskab, der har et langt bredere tematisk og forskningsmæssigt sigte. Det samme er sandsynligvis ved at ske i Danmark. Fagene er ved at opløses i moduler, således at man kan importere elementer fra det ene studium til det andet.

Måske er der en mulighed for i det nordatlantiske at byde på et par særlige nordatlantiske kulturvidenskabelige moduler både til eget brug og til eksport, og ellers koncentrere sig om at dokumentere og analysere sig frem til det væsentligste i vor egen kultur.

Litteratur

- Andreassen, Eyðun. *Folkelig offentlighed. En undersøgelse af kulturelle former på Færøerne i 100 år.* København, 1992.
- Bringéus, Nils-Arvid. *Människan som kulturvarsel. En introduktion till etnologin.* Lund, 1986.
- Bruun, Daniel. *Fra de færøske bygder.* København, 1929.
- Hammershaimb, W. U. *Færøsk Anthologi I-II,* København, 1891.
- Hansen, Gerhard. *Eindarmentan føroyinga og vekingarrørlurnar.* Tórshavn, 1987.
- Hermansson, Nanna. *En färöisk bygd i omvandling.* Lund, 1976.
- Jakobsen, Jakob. *Færøske Folkesagn og Æventyr.* København, 1898-1902.
- Jirlow, Ragnar. „Drag ur färöisk arbetsliv.“ *Rig,* Lund, 1931.
- Joensen, Jóan Pauli. *Färöisk folkkultur.* En Översikt. Lund, 1980.
- Joensen, Jóan Pauli. „Trúgv og siðir i sambandi við neyt.“ *Fróðskaparrit* 28 og 29, Tórshavn, 1981.
- Joensen, Jóan Pauli. *Fólk og mentan.* Føroya Skúlabókagrunnur. Tórshavn, 1987.
- Joensen, Jóan Pauli. *Fra Bonde til Fisker. Studier i overgangen fra bondesamfund til fiskersamfund.* Tórshavn., 1987.
- Joensen, Jóan Pauli. „Um ikki at flyta annan fótin fyrr enn hin stendur tryggur.“ Ein stutt søgulig lýsing av Føroya Fróðskaparfelag og Fróðskaparsetri Føroya. *Fróðskaparrit* 31 bók, 11-35, Tórshavn, 1983.
- Joensen, Jóan Pauli. „Fróðskaparsetur Føroya 1965-1990.“ Stutt yvirlit á 25 ára degnum 20. mai 1990. Tórshavn.
- Joensen, Jóan Pauli. „At finna og uppfinna tað føroyska.“ Ein smávisindalig ritroynd. *Fróðskaparrit* 36-37 bók, Tórshavn, 1991.
- Joensen, Jóan Pauli. „Museet. Et led i færøsk identitetsdannelse.“ *Skandinavisk museums møde i Tórshavn* 1993 – foredrag. Tórshavn, 1994.
- Joensen, Jóan Pauli. „The Fishery of the Faroe Islands. An overview.“ *North Atlantic Fisheries,* 1100-1976. 1996.
- Joensen, Jóan Pauli. „Tradition and Changes in the Concepts of Water-Beings in Faroese Folklore.“ *Islanders and Water-Dwellers.* Proceedings of The Celtic-Nordic-Baltic Folklore Symposium held at University College Dublin 16-19 June 1996. Ed. Patricia Lysaghet, Séamas Ó Catháin and Dáithí Ó hÓgáin, DBA Publications Ltd. Dublin, 1999.
- Joensen, Robert. *Klaksvíkar bygd í søgu.* Tórshavn, 1942.
- Joensen, Robert. *Høgtíðir og veitsluhald á vetri.* Klaksvík, 1974.
- Johansen, Sámal. Á bygd. Vágur, 1970.
- Mortensen, Andras. *Hin føroyski róðrabáturin. Sjómentir føroyinga í eldri tíð.* Tórshavn, 2000.
- Piø, Iørn. *Folkeminder og traditionsforskning.* D.H.F.s Håndbøger, København, 1971.
- Rasmussen, Rasmus. *Sær er siður á landi.* Endurminningar. Tórshavn, 1949.(Genoptrykt Tórshavn 1985).
- Rasmussen, Holger. *Færøske kulturbilleder omkring Aarhundredskiftet.* København, 1950.
- Rasmussen, Holger. „Korntørring og tærskning.“ *Kuml.* Århus, 1955.
- Rasmussen, Holger. „Carrying ‘,i kiltिंगi‘.“ A Faroese Christening Custom.“ *Folk* København, 1959.
- Rasmussen, Holger. *Føroysk Fólkamening.* Hitt føroyska Studentafelagið gav út. Tórshavn, 1969.
- Rasmussen, Holger. „Traditional Ways and Means for Land Transport in the Faroe Islands.“ *Folkelivs studier* 4, København, 1974.
- Ryggi, á Mikkjál. *Miðvinga søga.* Tórshavn, 1940.
- Sigvardssen, Petur J. *Gjáar søga.* Tórshavn, 1997 - ?

- Stoklund, Bjarne. „Europäische Ethnologie zwischen Skylla und Carybdis.“ *Ethnologia Scandinavica.* Lund, 1972.
- Stoklund, Bjarne. „Nationernes kulturelle arena. 1800-tallets verdensudstillinger.“ Bjarne Stoklund (red.): *Kulturens nationalisering. Et etnologisk perspektiv på det nationale.* København, 1999.
- Svabo, Jens Chr. *Indberetninger fra en Rejse i Færø 1781 og 1782.* Udgv. N.Djurhuus. København, 1959.
- Svensson, Sigfrid. „Introduktion til folklivsforskningen.“ *Natur och Kultur.* Stockholm, 1969.
- Thorsteinsson, Arne. „Søga og virkseml Føroya Fornminnisavni.“ *Mondul nr. 2.* Tórshavn, 1975.
- Thorsteinsson, Arne : „Færøske huskonstruktioner fra vikingetid til 1800-årene“. I Myhre, B, Stoklund B og Gjærder P. „Vestnordisk byggeskikk gennem to tusen år. Tradisjon og forandring fra romertid til det 19. århundrede.“ *AmS-skrifter* 7, Arkeologisk Museum, Stavanger, 1982.

Glimt fra Bryllup på Færøerne

I de sidste år har jeg skrevet på en bog, der, når den bliver udgivet kommer til at hedde *I ærlige brudefolk. Bryllup på Færøerne*. Den første linie i titlen er taget fra den færøske brudevise, som synges i forbindelse med brudedansen. Den *synges*, fordi *man kvæder ikke* brudevisen til brudedans, brudedansen blev anset for at være hellig. Den skulle danses højtideligt og med værdighed med præsten i danseringen.

I min bog forsøger jeg at beskrive bryllup og bryllupsskikke – inklusive forlovelse og det første møde, så langt tilbage, som der overhovedet findes kildemateriale og helt frem til dagen i dag. Kildematerialet har jeg fundet i den gamle topografiske litteratur om Færøerne, i det materiale som er blevet indsamlet i de seneste over 100 år og desuden har jeg selv ladet samle nyt materiale om status i dag. Det nye materiale har jeg ladet indsamle gennem spørgsmål til de færøske præster. Desuden har jeg allieret mig med lærere i den færøske gymnasieskole og videregående skole, således at eleverne har fået til opgave at beskrive et eller flere bestemte bryllupper, som de har deltaget i. Dette har givet meget nyt og moderne materiale. De unge lægger vægt på helt andre ting end de ældre. Desuden har jeg gjort mine egne iagttagelser i de bryllupper som jeg er blevet inviteret med til, og så har jeg snakket med folk og ringer til folk for at få afklaret spørgsmål. Det indsamlede materiale vil blive opbevaret i folkelivsarkivet på Færøernes museum.

Det midterste lys tændes i fællesskab af brud og brudgom. Borgerlig vielse indenfor Brødermenigheden, Tórshavn.

Bryllupsskikkene på Færøerne har ændret form i tråd med samfundsudviklingen og tendenser i tiden. Fænomener som polterabend var ukendt på Færøerne for 10 år siden, nu er det det normale, med al den virak og opfindsomhed der hører til en polterabend.

På Færøerne bliver personer, der ikke er medlemmer af folkekirken borgerligt viet. Det skete tidligere som regel hos sysselmanen eller en anden politimyndighed, uden de store ceremonier. Det er helt ændret. Nu har man ceremonier og ritualer, der i sin æstetik og udformning næsten overgår de kirkelige vielser i pomp og pragt. Her er der musik og procession. Vielsen kan foretages i menighedens eget forsamlingshus, eller forlægges til andre steder, hvor selve det borgerlige vielsesritual er en pakke i en større helhed. Et nyt element i vielsesritualer er her en trearmet lysestage. De to yderste lys er tændt, når parret kommer ind. Parret tænder så i fællesskab det midterste lys. Symbolikken er klar. Fra at være to personer, forener ægteskabet dem til ét. Nogen forsøger også at få denne ceremoni indført i folkekirken, og det er i enkelte tilfælde lykkedes at få præsten til at acceptere det.

Der er også sket en udvikling i hele traktementet i forbindelse med de store bryllupper, hvor der foruden middag også indgår et kagebord af helt overdådige dimensioner, hvor bryllupskage og kranskage har fået førstepladsen. Til gengæld varer et bryllup i dag kun én dag. Tidligere kunne det vare op til fire dage.

Det er i dag således som det også var før i tiden. Det er ikke alle der holder bryllup med mange gæster. Hos nogen har man kun få gæster og nogen foretrækker at blive viet i hemmelighed. Men holdt man bryllupsfest, så var der to måder at invitere gæster på. Enten var der velkomst, så kom alle der havde lyst, eller man inviterede gæster. Så kom kun de, der var blevet inviteret. I dag har man fået en ny form, der foregår på den måde, at brudeparret annoncerer i avisen, at de vil giftes den og den dag, og oplyser, at de der vil glæde dem ved at deltage i deres bryllup bedes ringe til det og det telefonnummer, hvor de vil blive noteret som ventede gæster. Det kalder man på Færøerne for tegnebryllup.

Alt dette og meget andet meget interessant, kommer jeg desværre ikke til at fortælle mere om. I stedet vil jeg belyse skikken at sende *Drunnur* og de sengeledningsceremonier, som hørte til ældre bryllupstradition.

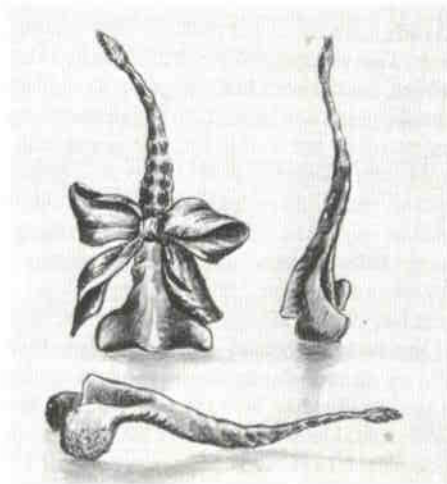
Drunnur

En særlig bryllupsskik er skikken at „senda drunnur” - drunnur er halestykket eller rumpestykket med halen på af et kreatur - okse eller får. Dette skete traditionelt ved morgenmaden anden bryllupsdag, men kunne også forekomme på andre tidspunkter, når det passede sig.

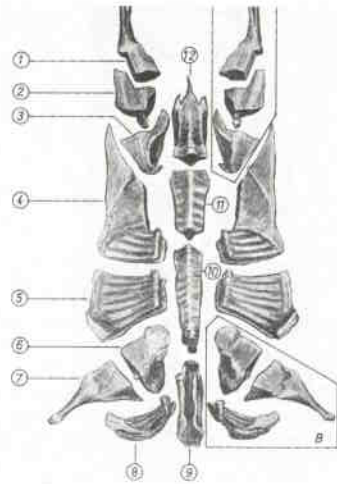
Skikken „at senda drunnur” at sende drunnur, omtales udførligt af Hammershaimb i 1846:

„Dandsen begynder straks om Morgenen og vedvarer til Aftensmadstide, hvor Munterhed ret skal herske. Under Maaltidet kommer en af Kokkene eller Skjænkeren ind med det bageste Stykke af Oxen; den nedhængende Hale er prydet med Silkebaand, kolørt Papir o. desl.; dette sættes nu ned foran en af Brudemændene med en lang rimmet Tale, hvor vedkommende saa vittigt og morsomt, det er ham muligt, fortæller den slagtede Oxes Levnedsløb og hvad Andet der kan falde ham ind, endelig stiler han Rimet til en af Brudemændene og nu maa denne tage fat. Han svarer først paa det, som var rettet mod ham, fortæller derpå morsomme Ting, hvis han med nogenlunde Lethed kan rime, og endelig henvender han sig til en af Ledesvendene, som atter forsvarer sig og stiler Rimet tilbage mod Brudemændene, dette kan gjentages flere Gange, naar det er muntre Mænd, som kunne taale Skjemt og bide lidt fra sig igjen. Paa samme Maade gaar det hele Bordet rundt, dog ikke i nogen bestemt Orden, men til den, man sigter til i Slutningen af Rimet. Alleslags morsomme Historier komme op ved slige Lejligheder og gjøres end mere latterlige; oftest tjene dog Smaating, som ere forefaldne ved Brøllupshøitiden, til Stof for Rimeren at ralliere over; dette kaldes at irkja ivur Drunnin.”¹

¹ Hammershaimb 1946;107.

Drunnur kunne være et helt stykke, men også et afpillet halestykke. Man kunne pynte halestykket med en sløjfe.
Efter Robert Joensen 1979:214.

En slagtet fårekrop deles i 20 stykker med samme madværdi. Stykket markeret som nr 12 er det samme som drunnur.
Robert Joensen 1979:214.

Præsten H. J. J. Sørensen har ikke selv oplevet skikken med at *digte over drunn*, men han er bekendt med den:

„Ved Aftensbordet er det paa sine steder Skik, at Halen af den slagtede Ox, pyntet med Baand, bliver sat frem paa Bordet, og skal da hver Gjest, til hvem den bliver skubbet hen, fremsige et Riim i Andledning af Festen, hvorved mange træffende og bidende Vittigheder skulle komme frem.“²

Grete Gravesen, der var lægekone på Færøerne i 1930-erne på Sandoy fortæller, at drunnur lå på et fad: „Et fad med en kunstfærdig pyntet Lammehale rækkes til Gæsterne.“³

Drunnen blev sendt rundt ved aftensmaden, der gerne kunne blive natmad og ud på morgenstunden. „Om man kaldte det natmad eller morgenmad kom faktisk ud på et“⁴, siger Robert Joensen, der belyser skikken ret udførligt. Han oplyser at drunnur var et afpillet halestykke af et får - vædder, goldfår eller lam, og det dukkede op ved afslutningen af måltidet, „Hvis brudeparret sad til bords, blev halestykket først overrakt til bruden eller brudgommen, men det var ikke altid, at brudeparret var til stede hen på morgenstunden“⁵.

² Sørensen 1969:59.
³ Gravesen 51.
⁴ Joensen 1979:251.
⁵ Joensen 1979:252.

Det ville de næppe heller altid have mulighed for, især dengang de om aftenen blev manet til sengs (det skal vi høre om senere), men stod brylluppet i flere dage, kunne drunnur blive sendt rundt den næste dag ved aftensmaden. Tidspunktet kunne således variere, men blev den sat frem om morgenen, så måtte man være færdig med rimningen i god tid før brudehuset blev sat ved 10-11 tiden om morgenen.⁶

Rasmus Rasmussen omtaler også skikken at *sende drunn* udførligt i sine erindringer:

„En ret, som dog mere var til bordpynt end til mavens fylde, måtte ikke mangle på noget aftensmåltidsbord til et bryllup, og det var drunnurin. Denne skik, at have drunn til at rime over ved bryllupsbordet, eksisterer endnu, men dengang i tiden kunne man ikke tænke sig at være til bryllup uden drunn. Skikken var, at have den på første aftensmadsbord, senere kom den skik at have den til middagsbordet. Drunnur var en velskåren⁷ „hárrógva“ af en okse, om man havde sådan en, eller af andet godt storkreatur; en hárrógva af en bede eller fedefår var heller ingen skam. Halen måtte være skåret så lang, som det var muligt, og den var bøjet op fremover; derefter blev drunnur pyntet med silkebånd og blomstre, undertiden var der også flag på den, men dengang var det et danskt flag, rimeligvis, for den gang var andet flag utænkeligt. Drunnur blev først sat foran en fornuftig mand, og det var en af de mange skænkere, som bar den frem. Den blev sat på bordet med et rim, som dog ikke behøvede at være den store digtekunst. Den kunne lyde som sådan: „Hesin drunnur er ikki av kúgv. Eg sendi hann tí til Janus á Brúgv“⁸. Den som modtog drunnur måtte skyndsomt få den væk fra sig til en anden med et rim, og det kunne være forskelligt, hvor stor ordkunstner den enkelte var, hvad rim angik. Når det ikke rimede eller var uden mening, så kunne latteren være vældig. Et eksempel på et mislykket rim er denne: *Eg dugi so lítið at ríma um drunn, eg seti hann fyri Jáakup í Hús*⁹. Undertiden kunne drunnur blive sat foran en, som havde gaver til at digte, og da kunne rimet både være langt, fyndigt og morsomt. Da blev der lyttet godt efter og der blev klappet i hænderne bagefter.“¹⁰

Også præstefru Evensen har noteret sig skikken at sende drunnur i et bryllup omkring 1875, hvor

„Lammehalen blev under megen Skemt skaaret op og lagt paa en Tallerken der overrakte en af Gæsterne med et tolinjet Rim som:

Med denne lille hale
skal gerne følge en tale

⁶ Hansen 1930:212, Petersen 1982:75.
⁷ Det var vigtigt at den var pæn og velskåren, for det hørte sig til, at man skulle kunne skære kød rigtigt ud - en del af kødkulturen.
⁸ På dansk kunne dette svare til: „Denne drunn er ikke af ko, jeg sender den til Jens Åbo“.
⁹ På dansk kunne dette svare til: „Jeg er så dårlig til at rime på drunn, så jeg sender den til Jacob Hansen“.
¹⁰ Rasmussen 1985:103f.

og så kunne Modtageren strak forsætte Rimet, række Tallerkenen til den næste, der atter skulle rime o.s.fr. Det kunne være meget morsomt da mange var hele Mestre i at rime."¹¹

En informant fra Nólsoy beretter, at „Den der kommer med drunnur på en tallerken siger for eksempel: „Drunnurin hefur orðið“ – drunnen har ordet:

Velkommen til gilde og bryllupsbordet,
alle som her har taget sæde,
vil jeg bringe den største glæde.
Selv om ikke alle kan rime,
må de dog ikke besvime,
alt er baseret på gammen og glæde,
ved vor ærværdige degn,
jeg gerne tager sæde.

Drunnur bliver nu sat foran degnen, der nu med et rim sender den fra sig til en anden. Så går det hele tiden, man spiser, drikker, rimer mere og morer sig."¹²

De dygtige rimsmede fik applaus, mens de mindre dygtige rimsmede vakte latter og morskab, og hen på morgenstunden, når ikke alle var lige ædru, „så foldede de sig mere ud på andres bekostning“, siger folkelifvsforskeren Robert Joensen, der også har flere eksempler på god og dårlig rimkunst.¹³

Nogen var særlig berømte, som f. eks. Poul Johannes á Økrum på Suðuroy. En ungkarl i bygden havde slagtet sin ko og koen blev her genstand for et rim – digtet på dansk:

„Her ser du sterten af Poul Johannesens ko
i livet var den hverken ond eller god
men nu i døden den gjorde ham ære.
Den slægter sin kære husbond på
så ene i verden de monne gå
men aldrig et par kunne være.“¹⁴

Desværre er der kun bevaret brudstykker af denne folkelige digtekunst, som i de fleste tilfælde heller ikke har haft nogen videre bevaringsværdig litterær værdi. Drunnur var

instrument i en interaktiv folkelig kommunikationsform – en folkelig offentlighed, der skulle more, men hvor der også kunne siges nogle kontrollerede sandheder. Et muntert indslag, var også det faktum, at nogen kom til at fremstå i en klovnerolle, hvor de brændte inde med drunnur og ikke fik sendt den videre. Andre kunne på den anden side være så sarkastiske og ironiske, at det var direkte generende for nogen i selskabet og kunne derfor føre til konflikter. Også kunne det at digte over drunnur give afløb for aggressioner i forbindelse med sociale modsætninger i bygden og ikke mindst i forbindelse med jalousi. Den forsmåede bejler kunne hævne sig ved at digte over drunnur om mindre heldige sider ved den ene halvdel af brudeparret, f.eks. eventuelle sidespring. Nogen kunne også digte om erotik, hvor man kunne være ret så åbenlys og meget kontant i udtrykket.

Selv om formålet var at fornøje, så ønskede ingen, og mindst af alle brudeparret åbenlyse konflikter, der kunne ødelægge et bryllup. Derfor kunne det ske, at skænkeren eller en anden person med situationsfornemmelse, simpelthen sørgede for at drunnur i al ubemærkethed blev trukket tilbage til køkkenet mens tid var, så opstod der ikke mere uro af den anledning.¹⁵

I det indsamlede stilemateriale er der også en og anden gymnasieelev, der har oplevet dansen i en færøsk bygd og så skikken at sende drunnur ved indtagelsen af en god morgenmad med færøske retter, hvor drunnur blev sat frem og „en og anden måtte holde til nogle sarkastiske rim. Så ind igen at danse.“¹⁶ Noget som de ikke havde oplevet før, for som en gymnasieelev siger om et bryllup i Sandavágur sommeren 2000:

„I dette bryllup fik jeg lejlighed til at se og høre, hvordan det var at sende drunn. Dette var et særdeles morsomt indslag og det lykkedes meget godt. Både for dem som var gode til at rime og for dem, som var mindre gode.“¹⁷

Der er forskellige meninger om oprindelsen til drunnur. Jerome E. Coffey har skrevet om skikken at sende drunnur i et mindre arbejde, hvor han anser at

„The drunnur verses are repete with sexual innuendo and erotic *double entendre*“ og efter hans opfattelse er „The appearance of drunn is clearly phallic and is perceived as such by the wedding guests who are required to improvise a verse or two before being allowed to rid themselves of the *drunn*. The appearance of the drunn often sets the tone for the frequently erotic verses which follow.“¹⁸

¹¹ Christian Olsens optegnelser efter Anna Maria Evensen (f. Lützen, enke efter provst Jens Christian Evensen (1849-1904) DFS 1906/105.

¹² Fmd 569, M.E., Nólsoy.

¹³ Joensen 1979:253.

¹⁴ Vestergaard 1975:52.

¹⁵ Jfr. Vár i Ólavstovu 1992:62ff, som har skrevet en udmærket artikel om drunnur.

¹⁶ Stil 63.

¹⁷ Stil 66.

¹⁸ Coffey 1989:7ff.

Coffey sætter skikken i forbindelse med middelalderlige skikke af samme indhold, som han mener at finde belæg for i islandsk middelalderlitteratur og han fører den tilbage til førkristen tid, som en del af en frugtbarhedskult.¹⁹

Christian Matras har i et arbejde påvist filologisk forbindelse med det keltiske ord *drunnur* af samme betydning og han påviser at man har haft lignende skikke i det keltiske område.²⁰ Ud fra dette og andre kilder anser Coffey at „It is safe to conclude the *drunnur* ritual was Celtic in origin and certainly widely practiced in Medieval Scandinavia.“²¹

Den færøske filolog Vár í Ólavstovu har også behandlet *drunnur* i en større artikel, og også hun anser skikken for at være keltisk, og at *drunnur* og det islandske digt *Vølsapáttur* har den samme oprindelse. *Vølsi* er navnet på kønsorganet af en slagtet hest, som er konserveret ved hjælp af løg og urter og pakket ind i et stykke klæde. Kong Olaf havde hørt om dette og besøgte den gård, hvor *Vølsi* fandtes. Hver aften tog bondekonen på gården *Vølsi* frem, og sendte den rundt mellem husfolket med et vers, hvorpå de sendte den videre. Kong Olaf standsede dette, så dette blev bragt til ophør.²² Spørgsmålet er, om der er forbindelse mellem denne skik og skikken at sende *drunnur*. Den, der ser en pyntet *drunnur* med halen strittende i vejret, kan næsten ikke se andet end et fallossymbol. Det at *drunnur* er pyntet og pakket ind kan også være et relik. Vár í Ólavstovu, der behandler emnet kan se megen symbolik i de forskellige bånd og farver, som man har pyntet *drunnur* med. Her skal jeg ikke komme nærmere ind på *drunnur* i en større religionshistorisk sammenhæng, men Vár í Ólavstovu kommer til den konklusion, at både *Vølsatáttur* og *drunnur* kan tolkes som et offer til både kaos- og kosmoskræfter i forvisningen om, at en forening af disse kræfter er forudsætningen og grundlaget for et godt og frugtbart liv.²³ Men hvorvidt dette har været en bevidst folkelig tanke er jeg ikke så overbevist om.

Brudegrøden kom ofte på bordet ved aftenmaden²⁴ og i den forbindelse blev der også rimet, som det fremgår af Hammershaimbs beskrivelse fra 1846:

¹⁹ „The fact that this oral-improvisational custom has survived from its pre-Christian Celtic and Nordic roots in a direct line decent to the present time on the Faroe Islands is both surprising and understandable. It is surprising to see an oral improvisational tradition still present in a highly literate 20th century Western Europe. It is even more surprising to see how closely this tradition parallels an ancient Viking custom with pre-Christian roots. Yet if one considers the nature of the Faroese language and culture, then the oral transmission and current viability of the *drunnur* custom becomes quite understandable“ siger Coffey 1989:15.

²⁰ Matras 1957.

²¹ Coffey 1989:15.

²² I Ólavstovu 1992:66ff.

²³ I Ólavstovu 1992:94.

²⁴ Hansen 1930:212.

„Til Slutning kommer Brudegrøden ind; ogsaa over denne skal der rimes, men det har dog en anden Karakter, idet man her opholder sig ved at rose Brud og Brudgom, Brude-Mænd og Koner, Ledesvendene, Madens og Opvartningens Fortrinlighed o.s.v. Man træder da atter Dandsen, som nu er rigtig lystig; nu først begynder man at dandse efter Skjemtekvadene. Dandsen forsættes uafbrudt til næste Dags Aften; de som ere langveisfra forlade dog Brøllupet saa tidligt, at de kunne være hjemme inden Mørket falder paa, og hermed er Alt forbi.“²⁵

Selvom Hammershaimb her antyder at grødrimene var af en anden karakter end de rim, der blev digtet over *drunnur*, er der uden tvivl tale om to sider af samme sag, for at rime over grøden er også kendt i anden nordisk sammenhæng f. eks. omkring grøden ved julebordet. Disse rim kaldtes grødrim. Digtning omkring et festbord eller ved indtagelse af mad og drikke under festlige former er også kendt ud over Norden „Böndernas rimmande ved matbordet erinrar om det medeltida högreståndsskicket med den rimmade höviska underhållingen vid bordet“²⁶ I Norge blev der rimet over øllet, og der findes et stort antal drikkerim bevarede fra Telemark og Setesdalen, og den svenske etnolog Sigurd Erixon har skrevet om ølbægere og andre drikkekar, der var prydet med forskellige drikkerim.²⁷

Det at rime over *drunnur* og rime over grøden er således en del af en udbredt tradition, der også er blevet praktiseret på Færøerne. Medens traditionen at *senda drunnur*, stadig er kendt og praktiseres på Færøerne, så findes traditionen om grødrim ikke mere.

Bryllupsfølge samlet udenfor kirken i Sandavágur. 1907. Føroya Fornminnissavn.

²⁵ Hammershaimb 1946:107.

²⁶ Rooth 1965:43.

²⁷ For yderligere referencer se Rooth 1965:44.

²⁸ Jfr. Ibsen 1998:69 og Kofod 199:104.

Sengeledning og brudehus

Der er ingen der i dag leder brud og brudgom i seng, men venner og bekendte kan finde på at gribe forstyrrende ind i parrets første nat i brudesengen ved at putte forskellige ting og ragelse i sengen eller vende op og ned på møblerne, som brudeparret har lidt besvær med at rydde op i bagefter. Det er skikke og påfund som vi også kender andre steder fra. Der er eksempler på at vennerne har nedfrosset parrets bestik i store isklumper eller på anden måde lavet rod i parrets lejlighed, og der findes også eksempel på at brudeparret er kommet til en dør som er blevet naglet fast, så brudgommen har haft stort besvær med at få døren op igen.²⁸

Det er skikke som er kendt i hvert fald fra midten af forrige århundrede, for som det fortælles fra et bryllup i Kvivik umiddelbart efter anden verdenskrig: „ Da vi gik og lagde os i sengen, lå der en „sóknarongul“ - grindehvalekrog under dynen. Da vi havde lagt os, kom Pól og satte sig i fred og ro på sengekanten for at hyggesnakke. Da han gik, da var klokken i 12. time, og da stod Dánjal op og låste døren.“²⁹

Går vi længere tilbage i tiden, så finder vi et helt andet ceremoniel omkring sengeledningen, som Færøerne havde tilfælles med store dele af Norden og det øvrige Europa. Sengeledningen i 16-hundredetallet er udførligt beskrevet af den danske kulturhistoriker Troels-Lund i hans beskrivelser om det daglige liv i Norden. Hans beskrivelse af sengeledningen indeholder mange af de elementer, som vi ser i den færøske tradition og i en bredere europæisk sammenhæng.³⁰

Sengeledning. Brudgommen klædes af. Bárður Jákupsson. Mondul nr 3, 1978.

29 FF. Ritg. 1979, E.B.

30 Troels-Lund 1969, bd.6, 217, Elias 1989:280.

Brud og brudgom manes i seng

Ægteskabets biologiske funktion blev imidlertid klart understreget i den siden middelalderen udbredte skik offentligt at mane eller lede brud og brudgom til sengs. Det er det fænomen som i andre nordiske lande betegnes *sengledning*, og som andre steder kendes i en form, der ikke varierer ret meget fra formen på Færøerne.³¹

Den første, der beskriver dette er Tarnovius i 1669. Den næste beskrivelse finder vi hos Svabo omkring 1780:

„Naar det lider noget udpaa den første Dags Aften, begynder Bydemanden at mane Bruden til Sengs; en Stund derefter manes hun anden Gang og Brudgommen 1te Gang; dernæst hun 3die Gang og Brudgommen 2den, og endelig han 3dje Gang. Naar Bruden er manet 3dje Gang, danser hun Færøsk Dans med Fruentimmerne og Lede-Svendene, og endelig gaar man dansende med hende til Brudekammeret. Ligesaa danse Mandfolkene med Brudgommen.“

Mere oplyser Svabo ikke i sin beskrivelse.³² Til gengæld er Jørgen Landt (1800) mere udførlig:

„Naar der er dandset noget ud paa Aftenen, kommer Skjænkeren ind og med et dygtigt Slag paa Bjelken første Gang maner Brudgommen til Sengs, en halv Times Tid derefter giver han 2 Slag paa Bjelken og anden Gang maner Bruden til Sengs, men med det samme atter et Slag for Brudgommen, som sidste Gang manes til Sengs. Naar hver af Brudefolkene har faaet sine 2 Manelser, indføres først Bruden dansende til Sengen, hvori hun lægger sig halv afklædt, og der gjerne græder en Smule, ligeledes gaaer det til med Brudgommen, dog uden Graad. Naar begge ere komne i Sengen, bliver paa fleste Steder et Par Psalmer sungne og Aftenbønnen læst, hvorefter Gæsterne forlade Brudekammeret og fortsætte deres Dands saalænge de lyst.“³³

Lyngbye beskriver i 1817 også hvordan skænkeren eller „Kjøgemesteren“, som han kalder ham, tre gange maner brud og brudgom til sengs på omtrent samme måde som Landt har beskrevet det:

„Naar saa Brudeparret saaledes paa verbørlig Maade tre Gange ere manede til Sengs, forsamle Fruentimrene sig med Bruden, Brudekonerne, og dandse alene for sig paa sædvanlig Maade, dog langsomt og alvorligt, hvorved synges af dem selv indbyrdes, medens Mændene ere Tilskuere:

31 Frimannslund 1949:75.

32 Svabo 1959:313.

33 Landt 1965:259.

I Qvinder, der er Eder sagt,
 I skal Jer Mænd adlyde
 Thi Manden haver Overmagt,
 Han raade bør og byde.
 Naar Manden æres, æres Gud,
 Thi Gud gav den Befaling ud,
 Saa bør man det udtyde.

Under Slutningen af denne Sang føres Bruden, ledsaget af de øvrige Fruentimre, dandsende ud af Stuen til Brudekammeret. Her bliver hun halv afklædt, og saaledes lagt i Brudesengen. En halv Time efter, naar der er indhentet Efterretning, at hun er til Sengs, begynde Mandfolkene med Brudgommen ligeledes en adstadig Dands efter følgende Quad:

I Dannemænd, enhver for sig
 Som ejer Ægtemage,
 Seer til, at I Iemfældelig
 Husholdnings-Aaget drage,
 Seer til, hvordan I holde Hus,
 At I med ingen Overfus,
 Jer smukke Qvinder plage.

Brudgommen føres derpå, ligesom Bruden, mod Slutningen af denne Sang, som endnu indeholder et par Vers, til Brudekammeret, ved hvis Dør en af Brudepigerne er posteret, som Skildvagt, ventelig for at formene Mandfolkene Indgang. Efter kort Mellemløbet giver Skildvagten efter for Mængden, og lader den passere ind i Kammeret. Her findes flere Lys på Bordet; de øvrige Fruentimre ere her forsamlede, og Bruden forefindes i Sengen, med Ansigtet bortvendt mod Væggen. Dette hører til, som Tegn paa Blufærdighed. Mændene tage Plads om

Præsten velsigner brudeparret efter at det er blevet manet til sengs. 1400 tallet. Arni Björnsson 1996, 293.

Bordet, og istemme en Aftenpsalme. Denne Gang blev der sjungen: Nu vel an, vær frisk til Mode. Under Sangen blive Brudgommen halvt afklædt; denne Forretning besørger af Brudemændene, og gik for dennesinde kun langsomt fra Haanden; thi Brudgommens Halværmer vare gaaet i Haardknude, og det varede længe inden man kunne beslutte sig til at overskære denne gordiske Knude. Imidlertid var Brudgommen ved Sangens Slutning lykkelig kommen til Sengs. Derpaa blev alt stille, og nu oplæses Søndags Aftenbøn efter Kingos Psalmebog, hvori indflettes nogle Ønsker om Brudeparrets tilkommende Held, som udpressede Taarer af nogle af de omkringstaaende Fruentimres Øjne. Atter blev et Par Vers af en Aftenpsalme sjungne, og dermed endtes denne Actus, som maaske vil forekomme Nogle at være noget paradok, men som dog i sig selv var ganske uskyldig, og blev udført med megen Alvorlighed, ja jeg tør endog sige med megen Andagt. Endog Præsterne have i gamle dage ikke anset det upassende at være med i dette Lag, og de have da selv i Brudekammeret enten oplæst Aftenbønnen, eller holdt en egen, til Tid og Sted, passende Tale. Efter at de Tilstedeværende efter gammel Sædvane have nærmet sig Sengen, og kysset Brudgom og Brud, forføjede de sig igjen til Dandsestuen, hvor det atter blev spist og drukket, og Dandsen fortsat efter behag.³⁴

Lad os et øjeblik vende blikket mod Island i 1767, hvor sengeledningsceremonien ikke viger tilbage for den, som vi kender på Færøerne. Her har man både omstændelige taler og sang. Præsten er også involveret. Her er det *linkona* som afklæder bruden hendes tøj og lægger hende i seng og sidder selv og venter på sengekanten til brudgommen også føres til sengs under mange ceremonier. Bruden har beholdt sit hovedtøj på, symbolet på uskyld, og det er mandens opgave at tage det af:

„Hann tekur þá af höfði brúðinni kóppur, ennisþöng eður djásn (hvort sem hún brúkar heldur) og afhendir það brúðarpíku; eftir þetta hjálpar brúðgumasveinn með smásveinum brúðguma af klæðum sínum og þegar hann er í sæng kominn byrjar presturinn að blessa hjónasængina, eftir siðvenju, syngjandi þar á eftir eitt gott vers eður sálm sem á við efnið.“³⁵

Når manden således symbolsk har fjernet uskyldens hovedpynt og præsten har velsignet brudesengen, så siges der godnat og parret overlades til sig selv. Der er naturligvis nogle forskelle i ceremoniellet, men i det store og hele drejer det sig om det samme.

Hammershaimb begynder i 1846 også med at fortælle om den trefoldige maning af brudeparret til sengs:

³⁴ Lyngbye 1821:106 ff. De vers der anføres i Lyngbys citat er digtet af nordmanden Petter Dass og findes i hans Katekismussange fra 1724. (Jfr Clausen 1975).

³⁵ Ólafsson 1999:88ff.

„Ved denne Maning maa alle Mandfolkene forføje sig ud af Dandsen, dog med Undtagelse af Lejesvendene, som dandse hver paa sin Side af Bruden før at bevogte hende; de skulle tillige paasee, at ingen Mandsperson sniger sig ind i de dandsende Pigers Række. De ledigt staaende mandfolk søge ogsaa at tilrane sig en eller anden Gjendstand af Brudens Stads og lykkes dette, da paahviler Lejesvendene en stor Skam, og de maa vente sig at høre det næste Dag ved Bordet, naar der rimes over Oxehalen. Naar de have dandset et Par Viser rundt, forlader Bruden med hele sit Følge Dandsestuen, og de gaae nu Alle over Stok og Steen fast holdende hverandre i Hænderne syngende højt i Sky ligetil Brudehuset, hvor Lejesvendene bevogte Indgangen, medens Brudekonerne gjemme Brudens Stads og hjælpe hende i Seng. Det Samme foretages nu i Bryllupshuset med Brudgommen, som ligeledes „dandses i Seng“ af samtlige Mandfolk og føres ind i Brudekammeret af Brudemændene; man synger her i Almindelighed en Psalme, og lægger sig derpaa at sove hvor som helst man finde en Plads iblandt den talrige sammenstrømmende Menneskemasse“³⁶

Sørensen (1862) omtaler også at brud og brudgom blev manet i seng og under henvisning til Landt siger han, at

„Hvorvidt det er en Skik, at der afsynges en Psalme i Brudekammeret, medens Brudeparret ligger halv afklædt i Sengen, og at da Bruden gjerne græder lidt, det skal jeg lade være usagt. For ikke mange Aar tilbage var det Skik, idetmidste i eet Præstegjæld paa Færøerne, at Præsten skulle indfinde sig i Brudekammeret, efterat Brudeparret var gaaet i Seng, og der holde en Tale til dem.“³⁷

Selv om det har haft et kraftigt skær av højtidelighed over sig, så var det tilsyneladende umuligt at holde dagligdagens drillerier tilbage i en sådan situation. „Denne manen til Sengs...har selvfølgelig ikke kunnet gaa af uden Bemærkninger og Hentydninger, der navnlig ere gaaede ud over den ventende Brudgom, og som paa et saa sent Stadium af Brylluppet neppe have været meget tilslørede; 1665 klager Anders Olesøn i Husevig over, at Hans Hanssøn i Skaalevig har gjort ham Fortræd, da han skulle gaa i Brudeseng.“³⁸

³⁶ Hammershaimb 1846:106.

³⁷ Sørensen 1969:59.

³⁸ Andersen 1895:452. Det hører sig ellers med til moderne bryllupper på Færøerne, at nogen af gesterne, ofte venner og bekendte, putter alt muligt ragelse i brudesengen og laver skæg og ballade med denne, så det kan være lidt af et arbejde at få sengen tilbage i normal stand.

Det er helt klart at sengeledningen har både været et vigtigt ritual, men samtidig også en begivenhed der ansporede til megen morskab, der naturligvis ikke kunne undgå at hentyde til den nært forestående erotiske begivenhed mellem de to. Der berettes en historie om en brudgom, der efter at han var manet til sengs, skulle tage sig en dram af en af de gode flasker cognac eller genever, som han havde sat parat ved sengen til at byde de første gæster af, der ville komme i brudehuset næste morgen. Han opdager, at proppen er taget af flasken og at noget er drukket af den. Overrasket råber han højroset: „Her har nogen været allerede!“ Svigermoderen, som sover i værelset ved siden af bliver helt forskrækket da hun hører råbet og svarer igen: „Det er ikke rigtigt, sådan er vi kvinder nu engang skabt i vores familie.“³⁹ Pointen er ikke til at tage fejl af. Den gamle troede at han mente, at datteren have mistet sin jomfrudom.

Hammershaimb omtaler overhovedet ikke skikken at mane brud og brudgom i seng i sine folkelivsbilleder fra slutningen af det 19. århundrede⁴⁰ og Rasmus Rasmussen gør det heller ikke i sine ellers meget udførlige erindringer fra tiden før århundredskiftet⁴¹ Til gengæld omtaler Johanna Maria Skylv Hansen skikken som praktiseret både på Nólsoy og i Mykines⁴². På Nólsoy var det sådan at en mand kom med en manglestok ind i brudekammeret og slog tre gange på bjælken og sagde: „Eg mani brúður og brúðgóm í song“ - jeg maner brud og brudgom i seng, og hun tilføjer at det sidste par som blev manet i seng var Anna og Jógvan i Gortrastovu.

Fra Mykines har hun en kort oplysning fra en kvinde hvis mor var den sidste som der på øen skulle være manet til sengs. Denne kvinde kunne huske en enkelt strofe, som skulle blive sunget, nemlig „Her danser vi Stoyler om i Ring, vi danse Bruden ud af Stuen“.

Det som er interessant i denne forbindelse er at brudekonen hjalp bruden med at tage brudedragten af og hjalp hende med at tage andre klæder på, kvindetrøje, „spølut skjúrt og stimakýsa“ - sribet skørt og hue. Også brudgommen fik andet tøj på, om han også blev hjulpet til at skifte, det husker hjemmelskvinden ikke. Brud og brudgom blev således afført brudestadset, iført andre klæder og lå fuldt påklædt i sengen, når en mand kom ind og manede brud og brudgom til sengs „tre gange troede hun at dette blev gjort“⁴³.

³⁹ Mundtlig oplysning fra H.O.H., Tórshavn.

⁴⁰ Hammershaimb 1891.

⁴¹ Rasmussen 1985.

⁴² Hendes noget yngre kollega fra samme bygd Maria Eide Petersen (1982) omtaler ikke skikken at mane brud og brudgom til sengs.

⁴³ Hansen 1930:214.

I de tidligere beskrivelser var denne maning indledningen til seancen og ikke afslutningen. Skikken at mane brud og brudgom til sengs opløses således tilsyneladende i den sidste del af det 19. århundrede, samtidig med at al den tidligere bevidst åbenbarede nøgenhed eller „halvpåklædthed“ forsvandt som et resultat af ændringerne i skamnormerne, ændringer som også nåede Færøerne - et spørgsmål som vi skal komme tilbage til. At man kunne se nøgne kroppe var almindeligt til langt ind i 1500-tallet, og det normale var at man gik nøgen i seng. På Færøerne var det almindeligt i 1800-tallet.⁴⁴

Det hørte til den middelalderlige tradition at brud og brudgom skiftede tøj, som tegn på deres nye status som mand og kone. De blev afklædt brudestadset og fik mere hverdagspræget tøj på, hvilket i sig selv også havde symbolsk betydning. Her må vi huske, at specielt nattøj er et relativt nyt fænomen, man begyndte at anvende en særlig natdragt på samme tidspunkt, som man begyndte at bruge lommetørklæde og at spise med gaffel.⁴⁵

Medens de tre slag på bjælken tidligere var selve optakten til et større handlingsforløb, var de ved slutningen af det 19. århundrede blevet til afslutningen på ritualer at mane brud og brudgom til sengs - måske endda hele indholdet i ritualer.⁴⁶ Hele ideen med at mane brud og brudgom i seng, var, at de nu offentligt kunne gå i gang med deres ægteskabelige samliv.

I det færøske materiale findes Tobiasløftet eller Tobiasnætter ikke omtalt. Dette løfte gik ellers ud på at brudeparret ikke skulle ligge sammen - kopulere - før efter at 3 nætter var gået. I Norge var det udstrakt til hele 12 nætter.⁴⁷ Det kunne sikkert være praktisk for brudeparret at få lov til at falde lidt til ro, efter al ståhejen i forbindelse med sengeledningen. I en sådan spændt atmosfære var man også bange for at blive forehekset, det var jo en vigtig del af livet, der her skulle starte.

Skikken at mane brud og brudgom til sengs er ikke noget specielt færøsk, men forekom også andre steder i Europa, hvor brudesengen skulle tages i besiddelse i vidners nærværelse for at ægteskabet skulle blive betragtet som gyldigt.⁴⁸ Selvom man

⁴⁴ Elias 1989:279.

⁴⁵ Elias 1989:265.

⁴⁶ Hansen 1930:214.

⁴⁷ Jfr. Troels-Lund 1969, bd. 6, 274 og Frimannslund 1949:76.

⁴⁸ Frimannslund 1949:76 se også Norbert Elias 1989:279.

tidligere havde strenge regler for seksuel adfærd, så var der dog i middelalderen en langt større åbenhed omkring dette end vi kender fra det 20. århundrede. F. eks. var det i det forrige århundrede almindeligt at folk sov nøgne om natten. Det fortælles, at såfremt man om natten måtte op for at forrette sin nødtørft, så plejede man at have et pottelåg liggende. Det holdt man foran eller bagved, alt efter, hvad man ville skjule. Tyskeren Graba, der besøgte Færøerne i 1828 var også meget forarget over, hvor lidt hensyn der blev taget til ham, da han skulle i seng. Han måtte klæde sig af og på kvinders nærvær, uden at de tog den mindste notits af det, smilede kun og var venlige.⁴⁹

Man sov mange sammen i et rum og der var meget begrænset plads til privatliv. Der var så mange øjne der så. Som en gammel dame sagde til mig, da jeg i forbindelse med mit museumsarbejde i 1970-erne var ved at registrere en seng. „Ved du, hvad jeg kommer til at tænke på?“ „Nej“, siger jeg. „Jo“, siger hun, „tidligere da alle sov i samme rum og måske flere i samme seng, så må folk have været nogen frygtelige svin, ellers må de have haft det meget trist“. Hun sagde det ikke, men det var klart af sammenhængen, at det var kønslivet hun tænkte på.

Det interessante er, at så længe alle sov i samme rum, så holdt befolkningstallet sig på et lavt niveau på Færøerne, men så snart man begyndte at få råd til lidt større huse, der var opdelt i flere rum med hver sin funktion - og hvor der kom separate soveværelser, begyndte befolkningstallet at stige.⁵⁰

En af de nyeste etnologiske undersøgelser på Færøerne er af bryllupsskikke. Her er brudepar fra begyndelsen af 1900-tallet. Føroya Fornminnisavns billedarkiv.

⁴⁹ Graba 1987:77.

⁵⁰ Jfr. Joensen 1985.

Civilisationshistorikeren Norbert Elias har undersøgt fænomenet som et led i den almindelige civilisationsproces i Europa omkring udviklingen af skamnormer, og der kan drages mange paralleller mellem hans mellemeuropæiske materiale og det færøske materiale. Norbert Elias tager sit udgangspunkt i bryllupsskikke i Tyskland og andre steder i Europa, hvor brudeparret også blev fulgt til sengs: Processionen til brudekammeret anføres af brudgommens marskal. Brudepigerne tager klæderne af bruden; hun skal have det hele af. Brudesengen må indtages af brudeparret i nærværelse af vidner for at ægteskabet skal anses for at være gyldigt. Man lagde dem sammen, eller som det hedder på tysk „Ist das Bett beschritten ist das Recht erstritten“. Dette ændrede sig i løbet af middelalderen på den måde, at man ikke mere lagde brudeparret nøgne i sengen. Brudeparret kunne nu ligge påklædt i sengen i gæsternes nærværelse. Denne skik var sikkert ikke den samme i alle samfundsklasser og i de forskellige lande. I Lübeck f. eks. bevarede man dog den gamle form ind i det første årti af 1600-tallet.

Selv ved hoffet i Frankrig blev bruden og brudgommen ført til sengen af gæsterne, måtte tage tøjet af og tage nattøjet på i gæsternes nærværelse. Alt dette, siger Norbert Elias, er symptom på en anden *skamnorm* i forbindelse med opfattelsen af de seksuelle relationer, end den skamnorm som senere bliver den fremherskende. Ved hjælp af disse eksempler fra forskellige tider får man en klarere opfattelse af den særlige skamnorm, som lidt efter lidt bliver den fremherskende i løbet af 1800- og 1900-tallet. I løbet af denne tid bliver også blandt voksne alt det som har med seksuallivet at gøre ført om bag kullisserne, det blev noget som ikke måtte ses.

Norbert Elias sætter skamnormen ind i en større civilisationshistorisk sammenhæng sammen med så mange andre fænomener.⁵¹ Det er præcis helt den samme civilisationsproces, som jeg i det foregående ud fra færøsk empiri har dokumenteret på Færøerne, hvor brudeparret i begyndelsen i næsten nøgen tilstand blev lagt i seng og i samme tilstand modtog gæsterne i brudehuset næste dag – liggende i sengen, til de omkring 1900 – om morgenen da gæsterne kom – sad ved et bord i brudekammeret i højtidsdragt og hvor bruden til sidst sad i lang kjole og havde knappet sin bluse eller kjole helt op under hagen. På det tidspunkt var man også holdt op med at mane brud og brudgom til sengs. Seksuallivet udviklede sig til at blive en privatsag.

Litteratur

- Andersen, N. *Færøerne 1600 – 1709*. København. 1895.
- Clausen, Karl og Marianne. „Åndelig visesang på Færøerne.“ *Fra Færøerne/Úr Føroyum* 1975. København. 1975.
- Coffey, Jerome E. „The Drunnur – A Faroese Wedding Custom.“ *Arv*; vol 45 .1989.
- Elias, Norbert. *Sedernas historia*. Stockholm. 1989.
- Frimannslund Rigmor „Skikk og tro ved friing og bryllup.“ *Nordisk kultur* 20, 1949.
- Graba, Carl Julian. *Dagbók skrivað á eini ferð til Føroya í árinum 1828*. Tórshavn. 1987.
- Gravesen, Grete. *Lægekone på Færøerne*. København, 1941.
- Hammershaimb W. „Om Brøllupsskikke paa Færø.“ *Morskabslæsning for Den Danske Almue*, Nr. 4. København. 1846.
- Hammershaimb, V. U. *Færøsk Anthologi*. Tórshavn, 1891.
- Hansen, Johanna Maria Skylv. „Nólsoyarbrúdleyp.“ *Varðin*, 10. bd., Tórshavn, 1930.
- Ibsen, Dorthe Kjærsgaard. *Brud og tradition. Bryllupper i 1990'erne*. Upubliceret specialeopgave. Odense Universitet, 1998.
- Joensen, Jóan Pauli. „Dagligstuen, der ikke blev brugt. Forandringer i den færøske bolig i nyere tid.“ *Bønder & Fiskere. Folkelivs Studier* 9. Festskrift til Holger Rasmussen. Nationalmuseet. København, 1985.
- Joensen, Robert. „Færeavl på Færøerne.“ *Færoensia Textus Et investigationes* Vol.XII. København, 1979.
- Kofod, Else Marie. *Skik og brug. Håndbog om traditioner og skikke i dagens Danmark*. København, 1993.
- Kofod, Else Marie. *Politikens Bryllupsbog. Skik og brug ved forlovelse, vielse og fest*. København, 1996.
- Kofod, Else Marie. *Skik og brug. Traditioner, overtro og historisk baggrund*. København, 1999.
- Landt, Jørgen. *Forsøg til en Beskrivelse over Færøerne*. København 1800. Gendgivet i Tórshavn 1965.
- Lyngbye, H.C. „Noget om Færøerne, især om de der brugelige bryllupsskikke.“ *Magasin for rejseagttagelser*, 1. Bd. København, 1821.
- Matras, Chr. „Drunnur.“ *Fróðskaparrit* 6. bók, Tórshavn, 1957.
- Ólafsson, Eggert. Uppkast til forsagna um brúðkaupssiðu hér á landi. Søguspekingastifti, Hafnarfirði, 1999.
- Ólavstovu, Vár. „Drunnurin – uppruni og nýtsla.“ *Varðin*, 25. bd. Tórshavn, 1992.
- Petersen, Maria Eide. *Snøklar*. Tórshavn, 1982.
- Rasmussen, Holger. „Korntørring- og tærskning.“ *Kuml*, Århus, 1955.
- Rasmussen, Holger. „Færøerne og Dansk Folkemuseum.“ *Fróðskaparrit* 28. og 29. bók. Tórshavn, 1981.
- Rasmussen, R. *Sær er siður á landi*. Endurminningar, 1949. Tórshavn. Genoptrykt, Tórshavn 1985.
- Rooth, Anna Birgitta. *Folklig diktning*. Form och teknik. Stockholm, 1965.
- Svabo, Jens Chr. *Indberetninger fra en Rejse i Færøe 1781 og 1782*, Udg. N. Djurhuus, København., 1959.
- Sørensen, H. J. J (1862). „Erindringer fra Færøerne.“ Med indledning af Ole Jacobsen. *Fra Færøerne/Úr Føroyum* V. Udgivet af Dansk-Færøsk Samfund, København. 1969.
- Vestergaard, Elsebeth. *Føðgarnir Miðgera Poul og Poul Johannes, Egjð Forlag, Gøta*, 1975.
- Troels-Lund, F. *Dagligt liv i Norden i det sekstende Aarhundrede*, BD.5, Trolovelse. Forberedelse til Bryllup, Bd. 6. bryllup. København, 1969.

Um sjóðinn

Minningarsjóður Ásu Guðmundsdóttur Wright var stofnaður árið 1968. Hann er í vörslu Þjóðminjasafns Íslands og skal standa straum af heimsóknum erlendra fræðimanna, er boðnir eru samkvæmt settum reglum til að flytja fræðilega fyrirlestra á vegum Þjóðminjasafnsins. Sjóðinn gaf frú Ása til minningar um eftirtalda ættingja og vandamenn sína:

Foreldra hennar Arndisi Jónsdóttur háyfirdómara Péturssonar (1857 – 1936) og Guðmund Guðmundsson lækni (1853 – 1946).

Mann hennar Henry Newcome Wright, LL.D., F.R.G.S., F.L.S., F.R.A.S. (1884 – 1955).

Systkini hennar Sturlu Guðmundsson (1883 – 1910), Sigprúði Guðmundsdóttur (1884 – 1905) og Þóru Guðmundsdóttur Hermannsson (1888 – 1918). Móðursystur hennar Þóru Jónsdóttur (1858 – 1947) og Jón Magnússon forsætisráðherra (1859 – 1926). Móðurbræður hennar Friðrik Jónsson, cand theol. (1860 – 1938) og Sturlu Jónsson kaupmann (1861 – 1947).

Stjórn sjóðsins skipa: Margrét Hallgrímsdóttir þjóðminjavörður, dr. Sturla Friðriksson og dr. Jónas Kristjánsson.

Útgefnir fyrirlestrar Minningarsjóðs Ásu G. Wright

Christie, Håkan. *Stavkirkene i bygningshistorisk sammenhang*. (nr. 1, 1970).

Nielsen, Viggo. *Oversigt over nordiske lovregler om værn af vore omgivelser*. (nr. 2-3, 1975).

Fenton, Alexander. *Continuity and change in the building tradition of Northern Scotland*. (nr. 4, 1979).

Blindheim, Charlotte. *Handelsproblemer i Norsk vikingtid*. (nr. 5-6, 1984).

Mageröy, Ellen Marie. *Islandske drikkehorn med middelalderskurd*. (nr. 7, 1987).

Santaholma, Kaija. *Conservation of Finland's architectural heritage*. (nr. 8, 1991).

Ingrid U, Olsson. *Kol-14 datering: metoden och diskussion av speciella problem med isländska prov och redovisning av två serier datering av arkeologiskt material*. (nr. 9, 1997).

13 700 531

